

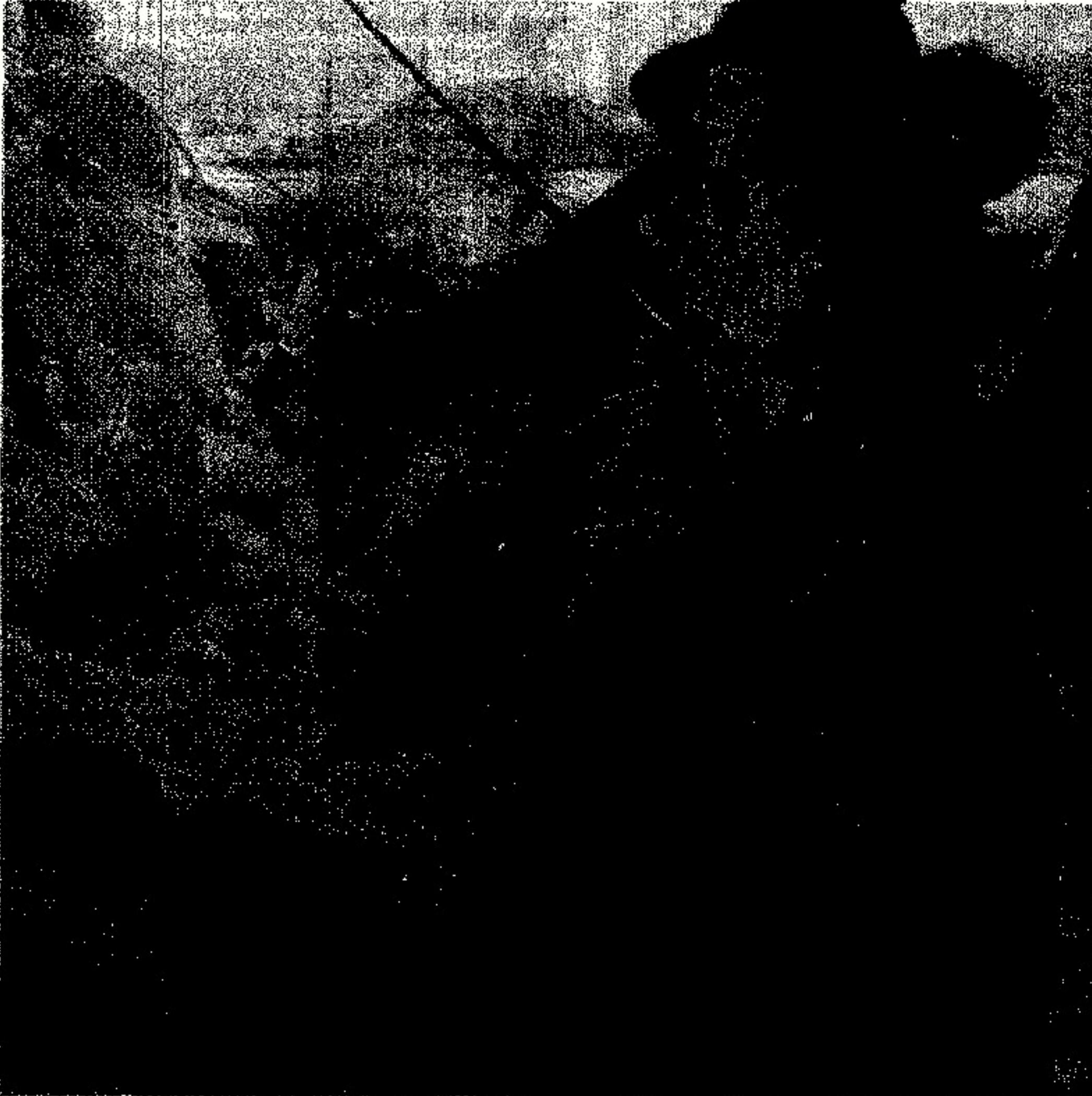
Amerikan Bağımsızlık Savaşı

Tarihte burjuvazinin kendi egemenliğini, özel mülkiyetin korunması esasına dayalı bir hukuk devleti aracılığıyla kurması sürecinin ilk ve en saf örneklerinden biri, Amerikan Bağımsızlık Savaşı oldu. Toplumsal ya da siyasal düzen değişikliği ile sonuçlanan bundan önceki mücadelelerde karşı karşıya gelen taraflar, birbirlerinden sınıfsal farkların yanısıra dilsel, kültürel, dinî ve ulusal farklarda da ayrılmışlar, hatta çoğu zaman bu faktörler, yeni düzenin nihai olarak jalacağı biçimi değilse de mücadelenin seyrini belirlemede daha önemli olmuş, maddi, sınıfsal kutupsallığın önüne geçen, kimi zaman bu temeli gizleyen bir rol oynamışlardı. Örneğin Hollanda Bağımsızlık Savaşları'nda, tayin edici faktör, Hollanda burjuvazisinin ticari sermayeyi sanayi sermayeye dönüştürme yolunda hatırı sayılır bir yol katetmiş olmasının yarattığı artı-değerin, nasıl ve kimin tarafından kontrol edileceği olabirdi ama savaşan taraflar için ulusal farklar, din ve ibadet özgürlüğü, kralların ilahi otoritesi gibi sorunlar çok [daha merkezî bir önem taşıyordu. Ulusal faktörün bir rol oynamadığı bir İngiliz Devrimi bile, hiç değilse savaşan tarafların bir kısmının gözünde, öncelikle bir din savaşı, dünya üzerinde ilahi buyruklara uygun bir siyasal düzen kurma girişimiydi.

Kuşkusuz İngiliz Devrimi sırasında ve daha sonra geliştirilmiş olan siyasal ilkeler ve giderek yaygın kabul görmeye başlamış olan dinî hoşgörü Amerikan kolonilerinin toplumsal hayatlarının ve siyasal kurumlarının şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamıştı. Ama tam da bu yüzden Bağımsızlık Savaşı aynı tarihin ürünü olan, aynı değerleri benimsemiş, popüler kitle ayaklanmaları karşısında aynı endişeyi paylaşan insanları karşı karşıya getirdi.

Burjuva devrimleri üzerinde Fransa-Büyük Britanya-Amerika üçgeninin karşılıklı siyasal, ekonomik ve toplumsal etkileşiminin önemli bir yeri vardır. Güney Amerika'ya yönelik İspanyol ve Portekiz kolonileştirmesinin ardından, denizlerdeki dengeyi kendi taraflarına çeviren Fransa ve İngiltere Kuzey Amerika'da oluşturdukları kolonilere hatırı sayılır bir nüfusu yerleştirmeye başladılar. Fransa ve İngiltere yönetimleri, oldukça erken zamanlarda, Amerika kolonilerine sahip olmanın, bakir toprakları yerleşime ve üretime açmanın siyasal güç ve iktisadi refah açısından önemini kavramışlardı. Amerikan ve Kanada kolonileri sayesinde İngiltere ve Fransa 1770'li yıllara kadar ticari dengelerini sürekli olarak başarıyla korudular. Ancak İngiliz idari mekanizmasının ve deniz kuvvetlerinin gücü, yavaş yavaş ekonomik bunalım içindeki Fransa aleyhine dengeyi kendi tarafına çevirmeye başlamıştı. Bu nedenle, İngiltere'de "püritan" rejimin yıkılmasından beri "anayatanlar"yla bağlarını koparmış bulunan koloni halklarının bağımsızlıklarını sağlama gayretlerinde Fransız monarşisinin belli bir çıkar görmesi doğaldı. Fransız aydınları ve gezginleri "soylu vahşi" mitosunun yükselmesinin gösterdiği gibi Amerika'nın bekaretini ve özgürlük havasını en çok özleyen kesimleri oluşturmaktaydılar. Amerikan Bağımsızlık Savaşı bu yüzden, Eski Dünya'da birbirlerine karşı güçler olan İngiltere ve Fransa'yı Yeni Dünya toprakları üzerinde de karşı karşıya getirmekte gecikmedi. Kral XVI. Louis'nin de onayladığı bir politika uyarınca Fransızlar Amerikan bağımsızlıklarının yanında savaşmak üzere gönüllüler topladılar, Marquis de La Fayette gibi birçok Fransız soylusu bu ortak "özgürlük ve refah" davasını savunmak üzere Amerika'ya gittiler.

'New England'daki Boston şehri, 1630'da Massachusetts Körfez Kumpanyası'nın pür/feri İngiliz/eri tarafından kurulmuştu. Bir liman şehri olan Boston şehrinin yaşamı çok geçmeden deniz ticaretine ve gemi yapımına yöneldi. Püritenlerin 1648'de İngiltere'de zafer kazanmaları üzerine bu gemicilik merkezi ile Büyük Britanya arasındaki ticari bağlar ve göçler hızlandı. Şehrin Amerikan Devrimi'ne kadarki yaşantısı oldukça sakin ve Massachusetts Körfez Kumpanyası yöneticilerinin yönetimi altında saf bir püritoy cemaat yaşamıydı. İngiltere'de pür/ten egemenliğinin sonu geldikten sonra, kraliyet yönetimi Boston'ı valilik sistemine bağladıysa da şehir ahalisi ekonomik gücü ve deniz ticareti açısından vazgeçilmezliği sayesinde direnişini sürdürebiliyordu. İngiliz hükümeti ve valilik Boston'ın deniz ticaretini denetim altına almak ve vergilendirmek istiyorlardı. 1765'te, "Stamp Act" adlı bir gümrük yasaının dayatılmasıyla birlikte huzursuzluklar arttı ve sonra isyan başgösterdi. Valinin evinin yakılması üzerine harekete geçen İngiliz askerleri 1770'de halkın üzerine ateş açarak pekçok kişiyi öldürdüler. Devrim yıllarındaki çatışmalar ise 19 Nisan 1775'te başladı. Aşağıda, 1770 katliamından bir sahne.

Kutsal Cemaatlerden Kapitalist Ulusa

New England'daki (Yeni İngiltere) ilk İngiliz yerleşimleri, daha ilk kurulduklarında, kısmen ütopyacı bir eğilimin ifadesi olarak kurulmuşlardı. Püritenler, Tanrı'nın buyruğuyla bireyin vicdanı arasında hiçbir aracı tanımadıkları ölçüde, bireyin vicdanı ve imgelemi üzerindeki gelenekten ya da toplumsal kurumlardan kaynaklanan bütün kısıtların meşruiyetini, ilkece, reddetmiş oluyordular. Dahası Amerika, insan eli değmemiş, insanî hatalar ve gelenekler tarafından yozlaştırılmamış, bakir bir dünya olarak tasarlanıyordu. Kuzeyin en önemli kolonisi olan Massachusetts'i kuran püritenlerin lideri, bu bölgeyi bir boşluk, bir "vakum" ilan etmişti. Dolayısıyla bu koşullarda, Tanrı'nın buyruğunu kendi vicdanı ve bilinci doğrultusunda yorumlayan bireysel imgelemin tasarımlarının önündeki engeller çok daha sınırlıymış, bütün ütopyacı eğilimlere içkin olan tarihe, ideal bir plan uyarınca başlamak mümkünmüş gibi görülebiliyordu.

Diğer yandan geleneksel otoritelerin reddi, bireysel vicdanın nihai merci olarak kabul edilmesi, güçlü bir çeşitlenme ve bölünme eğiliminin de önünü açıyordu. Protestan ve Püriten hareketlerin zaten barındırdıkları bu çeşitlilik Yeni Dünya'ya olduğu gibi aktarılmakla kalmadı; merkezî devletin birömekleştirci etkilerinden uzaktaki bu koşullarda daha da arttı. 1620'de okyanusu Mayflower gemisiyle geçerek New England'ın güneyinde Plymouth'a yerleşen yüz

küsur kişilik grubun tamamı İngiltere'ye belli bir yöreden, Scrooby çevresinden gelen "küçük insanlar"dı. Püritenizmin "cemaatçi" (congregationalist) eğiliminin bağımsız ya da Ayrılkçı ekolüne mensuptular. Başka bir deyişle, diğer bütün cemaatçi püritenler gibi onlar da her türlü Kilise hiyerarşisini reddediyor, Kilise'nin meşruiyetini bütün Tanrı'nın, bağışıyla kutsanmış olanlardan aldığına inanıyorlardı; ancak 1630'da Yeni İngiltere'nin merkezini oluşturacak olan Massachusetts'teki koloniyi gerçekleştiren göç dalgasıyla gelecek olanların aksine, resmî Anglikan Kilisesi'nden kopmuş olduklarını ilan etmişlerdi. Bu anlamda, Plymouth'a yerleşenlerin göçü bir kaçış, bir kurtuluş tepkisinin ifadesiydi. Oysa Massachusetts'e yerleşenler, kendilerini hâlâ gerçek Kilise'nin bir parçası sayıyorlardı. İnanç ve ibadetin evrensel ve birörnek olması gerektiği tezinden hareketle, kendilerini yeni ve evrensellik iddiasındaki bir toplumsal düzenin çekirdeği olarak görüyorlardı.

Ayrışma ve bölünme yeni kıtada da sürdü. Massachusetts ve Plymouth'un yegâne farkı teolojik değil; iki yerleşim, sınıfsal kompozisyonları bakımından da birbirlerinden farklıydılar. Aynı yöreden gelen küçük mülk sahipleri tarafından örgütlenmiş olan Mayflower göçünün aksine, Massachusetts kolonisinin tarihi, onbir kişinin Kralın bir fermanla Massachusetts Körfezi'ndeki bütün yerleşim ve ticaret haklarını devrettiği bir şirket kurmasıyla başlamıştı.

Aynı ferman, "özgürler" (freemen) diye adlandırılan şirket kurucuların yeni kolonide, İngiltere'nin yasalarına aykırı yasalar yapmamak kaydıyla, diledikleri yönetim biçimini kurma hakkını vermişti. Yerleşim kurulduktan sonra, "özgürler" terimi bütün Kilise üyelerini kapsayacak şekilde genelleştirilmiş ve yasa yapma yetkisine sahip şirket yönetim kurulunu seçmek ve kurul içersinden vali ve vali yardımcısı atamak hakları bütün Kilise üyelerine tanınmıştı. Dolayısıyla, Massachusetts kolonisinin kuruluşunda dinî, iktisadi ve siyasal işlevler tamamen içiçe geçmiş, aynı organlar tarafından karşılanır durumdaydı. Ancak dinin iktisadi hayat üzerindeki etkisi yalnızca yerleşimin kurumsal hayatının bir anonim şirket modelinden hareketle tasarlanmış olmasından değil, püriten teolojisinin içeriğinden de kaynaklanıyordu.

Bütün protestanlar gibi püritenler de insanın kurtuluşunun, bu dünyada yapıp ettikleriyle, eylemlerinin erdemleriyle bir ilgisi olmadığına, kurtuluşun Tanrı'nın koşulsuz bağış olarak edinildiğine inanıyorlardı. Ancak Kalvineci püritenler daha da öteye giderek, kurtuluşun insanın iradesinden tamamen bağımsız olduğuna, insan iradesinin ezelden beri koşulsuz bir şekilde belirlenmiş olduğuna, dahası İsa'nın çarmıha gerilmesinin bütün insanları değil, sınırlı sayıda seçkini günahlarından arındırdığına inanıyorlardı. İnanmış bir püriteni kendisinin seçilmiş olup olmadığı konusunda son derecede çaresiz bir durumda bırakan bu koşullarda, servetin bir seçilmişlik işareti olarak yorumlanması mümkün oluyordu. Başka bir deyişle, püriten teolojisi Massachusetts yerleşiminde dar bir oligarşinin hem Kilise görevlerini hem yönetimi tekelinde tutmasının ideolojik dayanağını oluşturdu.

Kuşkusuz teolojinin bu yorumu, tartışmasız bir şekilde evrensel kabul görmüyordu. Yeni İngiltere'nin ilk 10 yılındaki bütün bölünmeler teolojik tartışmalardan kaynaklandı. Örneğin Anne Hutchinson adlı bir kadının, eski dünyada da karşılığı olan Antinomian (yasa karşıtı) görüşü vazetmeye başlaması, büyük bir yankı uyandırdı. Bu görüş, seçilmişliğin herhangi bir dünyevi maddi ifade ya da işareti olamayacağını, mümkün tek işaretin içsel bir aydınlanma, mistik bir yaşantı olabileceğini savunarak, herhangi bir dünyevi otoritenin dinî terimlerle meşrulaştırılmasını olanaksızlaştırıyordu. Anne Hutchinson, şikeli bir davada mahkûm edilerek sürüldü; taraftarları çeşitli cezalara çarptırıldı; yurttaşlık haklarından mahrum edildi.

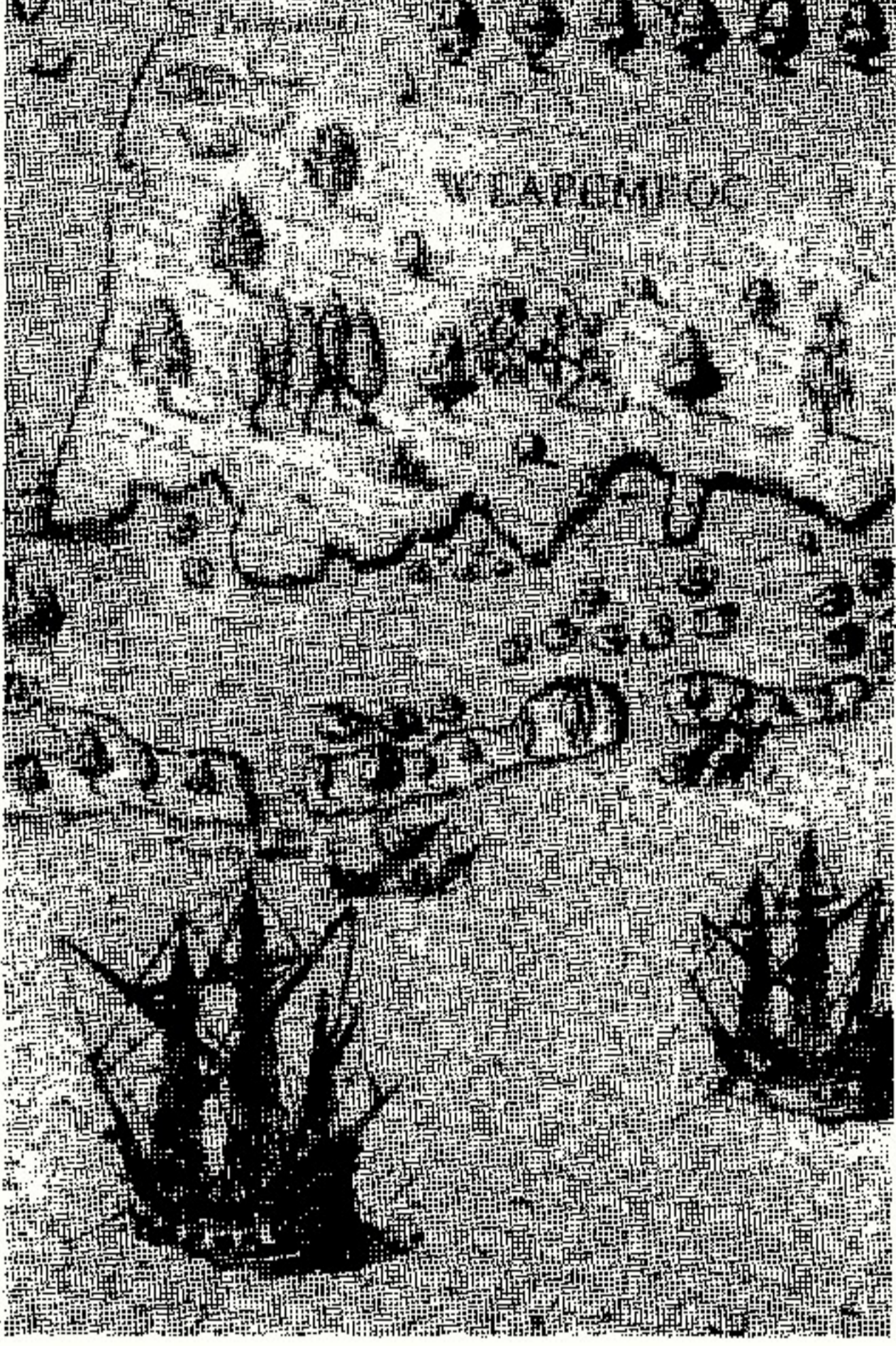
Ancak Hutchinson'un sürülmesi, kolonideki merkezkaç eğilimleri frenlemeye yetmiyordu. 1635'te otoritelerin izni olmadan herhangi birinin Massachusetts'te terketmesini yasaklayan bir yasa kabul edildi. Buna rağmen ertesi yıl, Massachusetts'te Kilise'nin hükümet işlerine müdahalesini eleştiren 800 kişilik bir grubun ayrılarak Connecticut eyaletini kurmasına izin verildi. 1638'de Connecticut kolonisinin anayasası olarak kabul edilen Amerika tarihinin ilk yazılı yasalari, şehir yönetiminin seçimine katılmak için Kilise'ye mensup olmak şartını kaldırıyordu.

Dinî bir ütopya inşa etme girişimi, daha ilk yıllarından başlayarak siyasetin özerkleşmesi sonucunu doğuruyordu. Bu paradoksal eğilim en çarpıcı ve "ileri" ürününü Rhode Island'ın kuruluşuyla verdi. Rhode Island'ın kuruluşunda etkili olan püriten teolog Roger Williams'ın görüşleri bir bakıma Massachusetts'teki dindaşlarından daha da sekter ve "aristokratik"ti. Kilise üyeliğinin seçilmişliğinden, kutluluğundan en ufak bir kuşku duyulmasına imkân olmayan insanlarla sınırlandırılmasını istiyordu. Diğer yandan şehir hayatının, doğası gereği, böylesi "azizler" in yanı sıra, günahkârları, Tanrı'nı seçmediklerini de barındıracağına farkındaydı. Dolayısıyla, saflığını koruyabilmesi için Kilise'nin politikaya bulaşmamasını, dinle devletin mutlak bir şekilde ayrışmasını öneriyordu, 1674'de kabul edilen ve Williams'ın belirleyici etkisi altında hazırlanmış Rhode Island anayasası dönemin en demokratik siyasal rejimini tarif

Kolonileştirme öncesi keşfedilen bir bölgeye, "yerlilerin masumiyetine" gönderme yapmak üzere I. Elizabeth döneminde Virginia adı verilmişti. Aittaki gravür bölgenin kolonileştirilmesinden önceki dönemde yerlilerin "beyazlarla" dostane ilişkilerini betimliyor. Yukarıdaki harita ise, Virginia'yı kolonileştirme öncesindeki haliyle gösteriyor. Virginia, Jamestown'dan başlayarak, geniş alanları ekime ve ticarete açmak gayesiyle harekete geçen "Virginia Company'nin denetimi altına girmişti. Ulaşım şartlarının güçlüğü, açlık ve "Hıristiyanlaştırılma"ya karşı direnen yerlilerin gittikçe artan düşmanlığı ve tüm bunların üstüne

eklenen İspanyol korsanlarının tehdidi (altta sağda) kolonicilerin hayat şartlarını zorlaştırıyordu. Koloninin gelişmesi 1624'te John Rolfe önderliğinde ilk tütün firmalarının kurulmasıyla hız kazandı. Altta soldaki resim, Virginia'da tütüncülüğün giderek en önemli geçim kaynağı haline dönüştüğünün en iyi kanıtlarından birisi: Bir Virginia tütünü reklamı. Bu yılda Büyük Britanya'nın Amerika kıtasındaki ilk kraliyet kolonisi olarak Virginia'yı tesis eden bir temsilciler meclisi toplandı. 1642'de S/r William Berkeley adlı kraliyet valisi Virginia'ya gönderildi. Ancak 1652-60 arası İngiliz Devriminin yansması koloniye kadar ulaştı. Püriten koloni ahalisi dinsel inanç esaslarına dayanan bir yönetim kurdu. 1677'de ise, 1649'dan beri bölgeye gelen çok sayıda "anti-püriten şövalye" ile Nathaniel Bacon liderliğinde ayaklanan halk arasında çatışmalar başgösterdi. S/r Berkeley geri çağırıldı ve koloniyal rejim yeniden tesis edildi. Genel olarak, beyaz ve siyah "hizmetli" nüfustan, püritenlerden, İngiliz soylularından oluşan halk ile İngiliz kraliyet idaresi arasındaki "özyönetimci" düşüncenin ortaya çıkmasıyla çoğu zaman sessiz bir biçimde süren çatışma, 18. yüzyılda su yüzüne çıktı. İngiliz hükümeti yumuşak bir idare sürdürmesine rağmen, koloni ahalisine İngiltere vatandaşlarına tanınan hakları tanımamakta diretiyordu. 1740'lardan sonra Virginia, Avrupa'ya belli başlı tütün ihracatçıların başında geliyordu. Piedmont, Blue Ridge ve Ohio bölgelerine doğru genişleyen kolonicilerin nüfusu 120 bini buluyordu. Amerikan Devrimi sırasında liderlerin büyük bir kısmı, devrimin önderliğini alan Virginia'dan çıkmıştı. 1774'te yapılan ortak kongre çağırısı buradan yapılmıştı. İki büyük devrim lideri, Bağımsızlık Bildirgesinin yazarı Thomas Jefferson ve Kongre ordularının komutanlığına getirilen George Washington Virjinalıydılar. Amerikan Devrimi sonrasında da Virginia Amerika Devleti'nin kültürel, entelektüel ve siyasal merkezi olma niteliğini sürdürdü. İlk beş başkan Virjinalıydı. Virginia iç savaşa kadar tütün ve diğer tahıl ürünlerinde en büyük üretici eyaletti. 1778'de Afrika'dan köle ticaretinin devlet tarafından yasaklanmasına rağmen, Virginia tarımsal üretimini köle emeğine dayandırmayı sürdürdü.

ediyordu. Seçmenlerde Kilise üyeliği aramayan bu anayasa, ilkel bir referandum biçiminin yanı sıra, eyaletteki şehirlerin seçtikleri temsilcileri geri çağırabilmeleri için mekanizmalar içeriyordu.

Ancak kolonicilerin bu bölünme eğilimini frenleyen bir dış faktör vardı: Bir tehlike olarak algılanan yerli kızılderililer. 1636'da Massachusetts ile Pequot yerlileri arasında bir savaş çıktığında, Yüzbaşı John Mason doğrudan savaşçılarla karşılaşmaya cesaret edememiş, bunun yerine, bir terör ortamı yaratmak üzere, güçlü bir rüzgârın estiği bir gece bir köyün iki girişini de tuttuktan sonra çadırları ateşe vermişti. Püriten komutanın deyişiyle "Tanrı'nın inayeti köyde her zaman olduğundan daha fazla insanın olmasını sağlamıştı"; ve böylelikle 500'den fazla kişi yanarak öldü. Ancak bu tür yöntemler doğrudan bir savaş olasılığını tamamen bertaraf etmiyordu. 1642'de genel bir yerli ayaklanması tehlikesine karşı dört koloni -Massachusetts, Plymouth, New Haven, Connecticut- Yeni İngiltere Konfederasyonu adlı bir birlik kurdu. Birlik, yönetsel yapılarda da, asgari düzeyde de olsa belli bir benzerliğin sağlanmasını gerektiriyordu. 1640'larda, aynı derecede demokratik olmamakla birlikte, seçilmiş de olsa hükümet görevlilerinin yetkilerini sınırlandıran benzer yasalar, Massachusetts de dahil olmak üzere Yeni İngiltere kolonicilerinin çoğu tarafından kabul edilmişti. Ancak Rhode Island'ın yurttaşlarına tanıdığı vicdan özgürlüğünün bir kural haline gelmesi için yaklaşık yarım yüzyıl ve yoğun bir baskı döneminin geçmesi gerekecekti. (Vicdan özgürlüğünün daha erken bir tarihte meşruiyet kazandığı ikinci eyalet, püritenlerin baskısından kaçan Katolikler tarafından kurulmuş olan Maryland'di. Ancak Maryland'in yönetimi diğer kolonicilerin aksine demokratik değildi; valilik kalıtsal olarak devrediliyordu.)

Dostlar Derneği

Dostlar Derneği (ya da düşmanları tarafından adlandırıldıkları şekliyle *Quakers*- "vraklıyanlar"), İngiltere'de İç Savaş'ın çalkantılı günleri sırasında George Fox ve James Nayler tarafından kurulmuştu. Kuruluş gerekçeleri birçok püriten tarikatınkinden farklı değildi. Çevrelerinde gördükleri dinin biçimselliğine, bu dünyada varolabilmek için verilen tavizlere karşı çıkıyorlardı. Savundukları görüşlerle Anne Hutchinson'un sürgün edilmesine yol açan görüşler arasında bazı benzerlikler vardı. Kendileri için kullandıkları terimlerden biri de "ışık çocukları"ydı. Bütün insanlarda bir "ilahi ışık" olduğuna, İncil'in bu ilahi ışığın tezahürlerinden yalnızca biri olduğuna inanıyorlardı. Bu ışık çocuklarını diğer püriten tarikatlardan ayıran en önemli konulardan biri de buydu. *Dostlar*, vahyin İncil'le sona erdiğini kabul etmiyorlar; Tanrı'nın ilahi ışık aracılığıyla herkese mesajını iletmeye devam ettiğine inanıyorlardı. Dolayısıyla, *Dostlar Derneği*'nin her üyesi, yalnızca bir mümin değil, aynı zamanda bir aziz ve potansiyel olarak bir peygamberdi de.

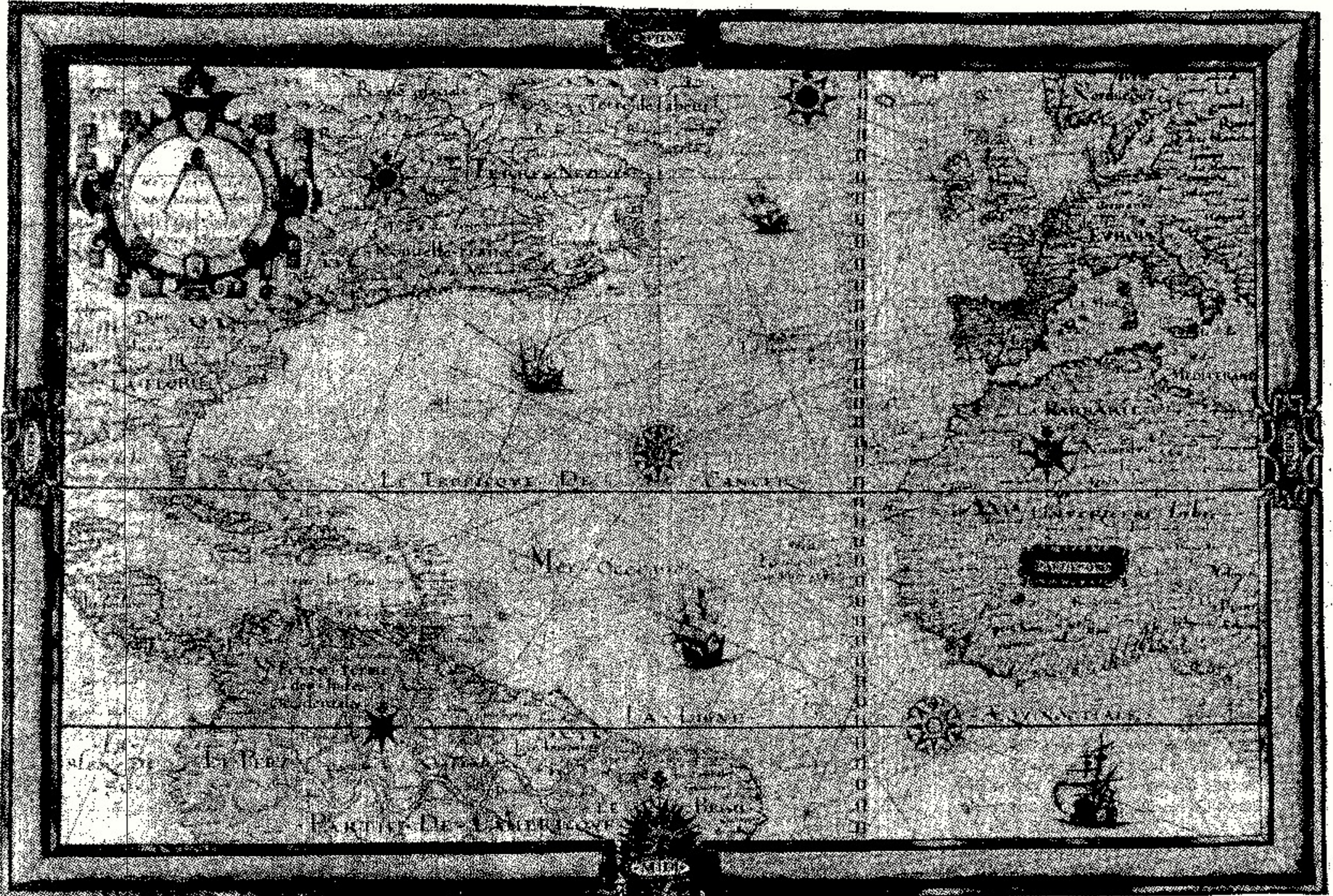
Ancak İncil'in teolojik önemini bu şekilde azaltan *Dostlar*, dini vecibelerin harfiyyen yerine getirilmesi konusunda çok titizdiler. İncil'in buyrukları ya da vicdanları ile çelişen herhangi bir şeyi, her ne pahasına olursa olsun, yapmıyorlar, örneğin silah kullanmayı, askerlik hizmetini kesinlikle reddediyorlardı. Dolayısıyla, dünyevi ve siyasal düzene karşı muhalefetleri mutlak olmakla birlikte, pasifti. Örneğin, mahkemede şapkalarını çıkarmadıkları ya da yargıca "siz" yerine "sen" dedikleri için süresiz hapis yatmayı göze alan *Dostlar* hapisten kaçmak için en ufak bir girişimde bulunmaya bile yeltenmiyorlardı. Kuşkusuz *Dostlar*la diğer püritenler arasındaki bütün farklar teolojik değildi. Massachusetts'teki ilk yerleşimi kullanan "cemaatçi" püriten önderler, çok mülk sahibi olanların, orta halli olanların ve yoksul olanların her zaman varolacağını söylemişlerdi. *Dostlar*'ın 1654'te yayınladığı bir layiha "efendi nasılsa hizmetkârın da öyle olacağı, birine nasıl davranılıyorsa, ötekine de öyle davranılacağı günün geleceğini" bildiriyordu.

İç savaşın sona ermesi ve Cromwell'in iktidarının kurulmasıyla, sistematik bir şekilde olmasa da İngiltere'de karşı ayrımcılık ve baskı uygulanmaya başlamasıyla, 1650'lerde Amerika kıyılarına varan *Dostlar*'ın sayısı hızla artmaya başladı ve bu Yeni İngiltere tarihinin en yoğun ve zalim baskı döneminin başlamasına yol açtı. Baskı yalnızca *Dostlar*da yönelik değildi.

Püriten Kilise'sinin yaşlılar heyeti Anne Hutchinson'u mahkûm etmekle yetinmişti. 1656'da Ann Hibbens cadılık suçundan asıldı, İngiltere'de insanların cadı suçundan asılma ya da yakılmalarının hızlı bir düşme eğilimine girdiği 17. yüzyılın ikinci yarısında, Yeni İngiltere'de cadı mahkûmiyetleri hızla arttı. Ann Hibbens'in asıldığı yıl, üç erkekle bir kadın "Quaker" da asılmıştı. Massachusetts'in cezalandırma tehdidiyle de, Rhode Island dışındaki bütün koloniler *Dostlar Derneği'ne* mensup olmayı suç sayan yasalar koydular. Cezalar arasında hapis, idam ve işkencenin yanı sıra çocukların köle olarak satılmasını da içeriyordu. Cadı avı yüzyıl sonuna kadar sürdüyse de, kraliyetin de müdahalesiyle *Dostlar Derneği'ne* karşı uygulanan baskı 1670'lerde hafifledi. 1676'da *Dostlar* tarafından kurulan New Jersey'den sonra, 1681'de katolik kral II. James, aynı zamanda dostu olan bir amiralin oğluna, "Quaker" William Penn'e Yeni İngiltere'de bir koloni kurma hakkını verdi. Penn'in kendi adını taşıyan Pennsylvania'nın kuruluşu, Yeni İngiltere'nin kuruluşunda önemli bir yer tutmuş olan ütopyacı eğilimin son ve en saf ifadelerinden biri oldu. Penn, "kutsal deney" diye adlandırdığı eyaletinin başkenti olan Philadelphia, "yeşil bir kır kasabası" olsun ve "daima sağlıklı ve bütünlüklü" kalsın diye bütün evlerin bir bahçesi olmasını şart koşmuştu.

Kuşkusuz, "kutsal deney" o zamana kadar her türden siyasal kurumlaşmayı radikal bir şekilde reddetmiş olan *Dostlar Derneği'nin* görüşlerinin radikal bir revizyona tâbi tutulmasını gerektiriyordu. Penn, *Dostların* pasifizmini bir polis örgütünün gerekliliği ve savunma savaşlarının kaçınılmazlığı ile bağdaştırmayı başarabildi. Diğer yandan *Dostların* pasifizmi onları yerlilere karşı sürdürülen katliamlara katılmaktan alıkoymdu. Pennsylvania, Rhode Island'la birlikte 17. yüzyıldaki yerli soykırımına katılmayan ve yerlilerle yapılan anlaşmalara sadık kalan iki koloniden biri oldu. William Penn, hayatının sonuna doğru eyalet konseyindeki *Dostların* "bu kadar hükümetimsi olmamaları" için yalvarmaya başlayacaktı. Çocuklarına ise "Hükümete bulaşmayın; başkaları dilediğini söylesin, yapsın, siz ondan bahsetmeyin bile... Size adalet dağıtmak hakkında ya da ıktardarda ya da hükümetteyken nasıl adil olunabileceği hakkında çok az şey söyledim, çünkü bunlarla hiçbir zaman ilgilenmemenizi istiyorum" diye vasiyet edecekti. Kutsal deneyin başarısızlığa uğramasına yol açan, *Dostların* verdikleri siyasal tavizlerden çok, Penn'in büyük bir olasılıkla nüfuz edemediği iktisadi süreçlerdi: 1691'de İngiltere'de eyalet konseyine yazdığı bir mektupta yaklaşmakta olan savaşın sefaletinin bütün

Haritaların, pusulanın ve keşiflerin tarihi ortak bir gelişim gösterir. Bir gün, Bartolomeo Diaz ve Vasco de Gama ile birlikte denize açılmış olan Portekizli kaptan, Pedro d'Almeida kralın huzurunda yalnızca bir karavel ile değil, herhangi bir gemiyle Gine kıyılarına kadar gidip gelebileceğini söyleyerek övünür. Kral II. Jean onu sertçe azarlar; ardından kendisini bir köşeye çekerek, bu tutumunun nedeninin yabancı maceracıların Portekiz deneyiminden faydalanmalarını engellemek olduğunu söyler. Afrika kıyılarında keşfettikleri yörelerdeki ticaret tekeli ellerine tutabilmek için Henri ve ardılları, buralara nasıl ulaşılacağı konusunda dışarıya bilgi sızdırmak bir yana, keşfettikleri yerlerin varlığından bile hiç söz etmediler. Ve 1504'de, I. Manuel ülkesi için bir "biber tekeli" oluşturmak istediğinde, deniz yolculuklarıyla ilgili her türlü bilgiyi "gizlilik kaydı" altına aldı. Cabral'ın Hindistan'dan dönüşünün ardından bir İtalyan casus şu sözlerle yakınıyordu: "Yolculuğun herhangi bir haritasını edinmek mümkün değil; çünkü Kral böyle bir şeyi bir yabancıya veren herkesi ölüm cezasına mahkûm edecekmiş..." Bunlar aslında kolayca ve harfiyen uygulanan politikalar değildiler; çünkü Portekiz kraliyet donanmasında çok sayıda yabancı denizci de istihdam ediliyordu. 1481'de Portekizli Cortes kardeşler Kral II. Jean'a bir dilekçeyle başvurarak, "Afrika ve adalara ilişkin sırları elde etmeye çalıştıklarından dolayı" yabancıların, özellikle Cenovalı ve Floransalıların ülkeye yerleşmelerini yasaklamasını önerdiler. Ancak bu, bir kaç yıl kadar sonra genç Cenovalı Kristof Kolomb'un Gine kıyılarındaki Portekiz keşif gezilerine katılmasını engellememiştir. 16. yüzyıl ortalarına kadar Portekiz'in Asya ticareti üzerine bilgi sahibi olmak isteyen bir kimse, eski yazarlardan kalan bilgi kırıntılarıyla, dünyayı gezmiş görmüş pek az sayıda gezginin anlamlarıyla, görevden kaçmış bazı denizcilerin ve casusların anlatılarıyla yetinmek zorundaydı. Benzer bir politikayı uygulayan İspanyollar, resmî haritalarını anahtarlarından biri baş-kaptanda (bunlardan ilki Vespucci idi) diğeri baş-kozmografıta bulunan çift kilitli bir kasada saklamaktaydılar. Haritaların bilerek bozulmasından ya da en son özgün bilgilerden yoksun kalmasından çekinen hükümet 1508'de bir "Ana-Harita" (padron réal) çizdirmek üzere en iyi kaptan ve haritacıları bir araya getiren bir komisyon kurdu. Bu gibi önlemler yine de her durumda yetersiz kalıyordu: V. Charles'in baş-kaptanı olduğu günlerde, aslen Venedikli olan Sebastian Cabot "Boğaz'ın Sırrı"nı Venedik'e ve İngiltere'ye satmaya kalkıştı. İspanya ve Portekiz dışındaki Avrupa'da, Kolomb'un seyahatlerinden sonraki otuzbeş yıl içinde Yeni Dünya'ya yapılan seyahatler içinde en iyi bilineni Vespucci'nin keşifleri konusundaki metinlerdi. Avrupa'da Vespucci'nin gezi notları çoğu Latince, bir kısmı da Çekçe dahil, doğmakta olan yeni dillere çevrilerek alışıştan fazla baskı yaptı. Ama asıl ilginç, tüm bu süre içinde bu metnin İspanya'da ve Portekiz'de tek bir basımı bile yapılmadı. Ulusal gurur duygularını en iyi uyandıracak metinlerden biri olabilecek Francis Drake'in (1577-1580) dünya turu notlarının özgün elyazmaları bile esrarengiz bir biçimde kaybolmuştu. İngiltere'ye döndüklerinde Drake ve yeğeni gezi notlarını resimleyip kaleme alarak Kraliçe Elizabeth'e sunmuşlardı. Belgeler kuşkusuz emin bir yere saklandılar, ama bir daha izini gören kimse olmadı. Örneğin, Kraliyet haritacısı Richard Hakluyt'ün ünlü İngiliz Ulusunun Yolculuk ve Keşifleri adlı 1589'da basılan kitabı bu yolculukla ilgili tek söz etmemektedir. Ancak, ünlü yolculuğa ilişkin bu sansür birkaç yıl sonra kalktı. Gizlilik politikası, yolculuk ekibinin istihdamı konusunda olduğu kadar sonu belirsiz uzun bir yolculuğa çıkanların morali üzerinde de sorunlar yaratıyordu. Şimdiye kadar keşfedilmemiş sularda keşif yapmak üzere adam arayan bir kaptan gönüllü bulmakta büyük zorluklarla karşılaşılıyor, denize açıldıktan sonra ise en küçük bir tehlike, karşısında isyan başgöstermesinden korkuyordu. Ama tüm sansüre rağmen, bütün Avrupa ülkeleri çok geçmeden Yeni Dünya'nın haritalarına kavuştular ve bu, Amerika'nın kolonileştirilmesinin başlangıcı oldu. Atlantik ve Amerika'yı gösteren bir Fransız haritası.

Avrupa üzerine çökeceğini haber vermiş ve *Dostlarına* "bu yüzden akıllı ve sakin olun ve dünya piyasalarında bundan avantaj sağlayın" diye öğüt vermişti.

Dünya piyasalarının sağladığı avantajlar yüzyıl sonunda zaten yalnızca Pennsylvania'nın değil, bütün Yeni İngiltere'deki püriten cemaatlerin nisbeten eşitlikçi yapısını alt üst ediyordu. 1687'de Boston'da vergi ödeyen 6 bin kişiden yalnız bini mülk sahibiydi. Mülk sahiplerinin yüzde 5'i ise toplam servetin yüzde 25'ini kontrol ediyordu ve uçurum hızla genişliyordu. 1770'e varıldığında, servetin yüzde 44'ünü kontrol eden mülk sahiplerinin sadece yüzde 1'iydi.

Bir kere, ilk yerleşenlerin yararlandıkları rantlar vardı. Daha 1685'te, Philadelphia'nın kurulmasından 4 yıl sonra şehirdeki parsellerin fiyatı dört kat artmıştı. Ama rantlardan çok daha önemlisi Penn'in sözünü ettiği "dünya piyasalarının sağladığı avantajlar"dı. Bu avantajlar ise Amerika sözkonusu olduğunda köle ticareti ile, daha doğrusu Avrupa, Afrika ve Amerika arasında kurulmuş "şeytan üçgeni" ile yakından ilgilidi. Avrupa'da mamul mallarla yüklü gemiler bunların karşılığında Afrika'da kölelerle yükleniyor, köleler Amerika'da satılıyor, Güney'de üretilen tütünle adalarda üretilen şeker Avrupa'ya geri götürülüyordu. Yeni İngiltere'nin gelişmekte olan püriten oligarşisi yalnızca bu ticarete doğrudan doğruya yatırım yapmakla kalmıyordu; şeker adalarının besini de büyük ölçüde buradan karşılanıyordu.

Oysa *Dostlar Derneği* köleliğe karşıydı. Ancak ticaretten kaynaklanan ilke ihlalleri, siyasal tavizlerden daha az görünürlük kazanıyordu. Amerikan tarihinin en eski köle karşıtı metinlerinden biri, 1688'de Pennsylvania'da Georgetown meclisinin birinde kaleme alınmıştı: "Nesil, soy ve renk farkı gözetmeksizin herkesin bize nasıl davranmasını istiyorsak öyle davranmamız gerektiğini bildiren bir söz vardır. Ya insan hırsızlığı yapıp çalanlar ve onları satın alanlar, onlar da birbirlerinin aynı değil mi? (...) İnsanları iradeleri hilafına çalıp buraya getirip satmaya karşıyız. (...) Bir kere bu köleler birleşir -özgürlükleri için savaşır- beyefendi ve hanımefendilerine, eskiden onlar kendilerine nasıl davranıyorsa öyle davranırlarsa; bu beyefendiler ve hanımefendiler kılıçlarını ellerine alıp bu zavallı kölelere karşı savaş yapmayacaklar mı?... Bu zencilerin, sizin onları köle tutma hakkınız olduğu kadar, özgürlükleri için savaşma hakkı yok mu?" Ancak *Dostlar* arasında servetini, kölelerin de içinde yer aldığı bu deniz ticareti borçlu çok güçlü unsurlar vardı. Üstelik bu sırada yalnızca şehirlerdeki sınıfsal farklılıklar değil, başkentle taşra arasındaki farklar da büyüyordu. Bir şehir olarak kurulmakla birlikte, 4 bin nüfusuyla kurulduğunda Philadelphia bir köyden farksızdı. Georgetown gibi kasabalar bu yapıyı korudu; Philadelphia'nın nüfusu 18. yüzyılın ilk yarısında 20 bini aşarken, yeni gelen göçmenlerin büyük çoğunluğu eski Philadelphia'yı, Georgetown'u andıran kasabalarda ya da bağımsız çiftliklerde yerleşiyor ve küçük mülkiyet temeli üzerinde yükselen bu kırsal nüfus şehir nüfusundan daha hızlı artıyordu. 1720'de şehirlilerin toplam nüfusa oranı yüzde 8'di; 1742'de bu oran yüzde 5.4'e düşmüştü. Dolayısıyla, dünya piyasalarının sağladığı avantajlardan yararlanan oligarşi, püriten geleneklerine sadık kalmaya devam eden bu kırsal nüfusun ortasında, hiçbir bakımdan tipik olmayan adacıklar gibi yükselen şehirlerde yaşıyordu.

Buna rağmen Pennsylvania'da galip gelen muhafazakâr eğilim oldu. 1745'te en yüksek dinî otoriteyi temsil eden bütün *Dostların* yıllık toplantısında, "bize düşmanlarımızı sevmeyi ve bizden nefret edenlere bile iyilik yapmayı buyuran" İsa'yı izlemenin önemi vurgulanmaya başladı. Ve nihayet 1756'da bir yaptırıma sahip olmamakla birlikte görüşleri tayin edici olarak kabul edilen Londra yıllık toplantısı, herhangi bir durumda silaha başvurmanın *Dostlar Derneği*'nin temel görüşlerine aykırı olduğunu hatırlatınca Pennsylvania'daki politikacılar seçimlere katılmamaya karar verdiler. Pennsylvania artık *Dostların* yönetiminden çıkmış, Kutsal Deney sona ermişti.

Kuşkusuz, siyasetten çekilmek *Dostlar* içindeki oligarşinin varlığına son vermedi. Ama bir kolektivite olarak *Dostlar Derneği*'ni belirleyen sözkonusu oligarşinin siyasal hırsı ya da perspektifi değil tarihinin ideolojik geçmişi olmuştu. Önce şehir konseyi daha sonra şehir meclisinden çekilme propagandasını yapanların başını çeken iki kişi, terzi ve kâtip John Woolman ve Philadelphia'lı öğretmen Anthony Benezet, aynı zamanda kölecilik karşıtı hareketin de başlıca sözcüleriydiler. 1758'de Philadelphia'daki *Dostlar* hiçbir köle sahibinin dinî herhangi bir görevi yerine getiremeyeceği kararı aldılar; 1761'de Londra onları desteklemeye karar verdi. John Woolman terziliğin yanısıra gezgin vaizlik de yapıyordu. Bu yıllardaki gezilerinde konuk edildiği evin köle çalıştırdığını gördüğü takdirde, paranın kölelere verilmesi gerektiğini ihsas ederek, yemek ve yatacak paralarını ödüyordu. 1770'de *Dostlar Derneği* köle sahibi olmayı müminlere yasaklayan bir karar aldı. 1780'de Pennsylvania, köleleri özgürleştiren bir yasa çıkaran ilk koloni oldu.

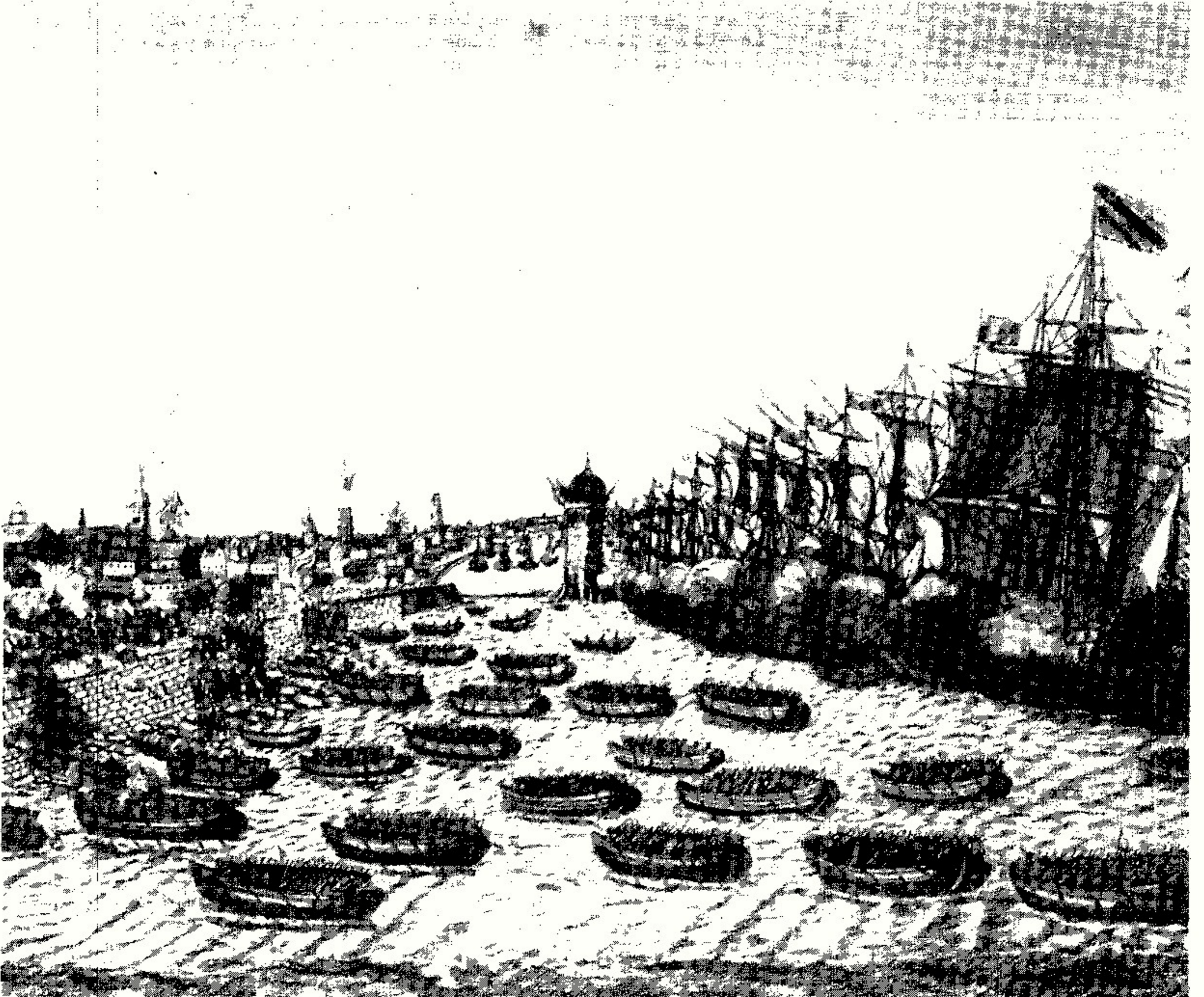
Diğer kolonilerde püriten oligarşi siyasal iktidarı Pennsylvania'da olduğu gibi bırakmadı. Bu kolonilerde aynı seçkinler zümresi servetlerinden, siyaseti tekelinde bulundurmanın getirdiği iktidardan ve (ne kadar aşınmış olursa olsun) püriten teolojinin sağladığı ideolojik itibardan yararlanmaya devam ettiler. Ama burada da demokratik mekanizma ve geleneklerin ve ortak bir kültürün varlığı, sınıflar arasında mutlak bir köpüme ya da kutuplaşmayı önledi. Yoksul ve mülksüz beyazlar, püriten oligarşinin sömürsünü, dolaylı ve kimi zaman şiddetli yöntemlerle de olsa, kısıtlayacak araçları yaratmayı başarabildi.

Örneğin, daha 1636'da Maine'de bir işveren işçi ve balıkçıların isyan ettiğinden yakınıyordu. Beş yıl sonra yine aynı eyalette marangozlar işi yavaşlattı. Sözkonusu eylemler tamamen yankısız kalmıyordu. 1730larda zorla donanmaya alınmaya karşı çıkan Bostonlular valinin evini kuşattılar, şerifi dövüp yardımcısını hapse kapattılar. Çağrılan milis müdahale etmeyi reddetti. 1745'te bir yerliden aldığı iddia ettiği toprakta yaşamakta olan Samuel Baldwin, kira ödemediği için tutuklanınca halk ayaklanarak Baldwin'i hapisten çıkardı. Böylesi patlamalar karşısında, kızılдерли ve zencilerden oluşan büyük bir ucuz işgücü deposunun varlığı koloni yönetimine tavizler verme imkânı sağlıyordu. Örneğin, New York şehir konseyi 1686'da beyaz işçilerin ücretlerini korumak kaygısıyla, köprüde hiçbir zenci ya da kölenin hamal olarak çalışamayacağına dair bir yasa çıkartmıştı.

Kuzey Güney Ayrışması

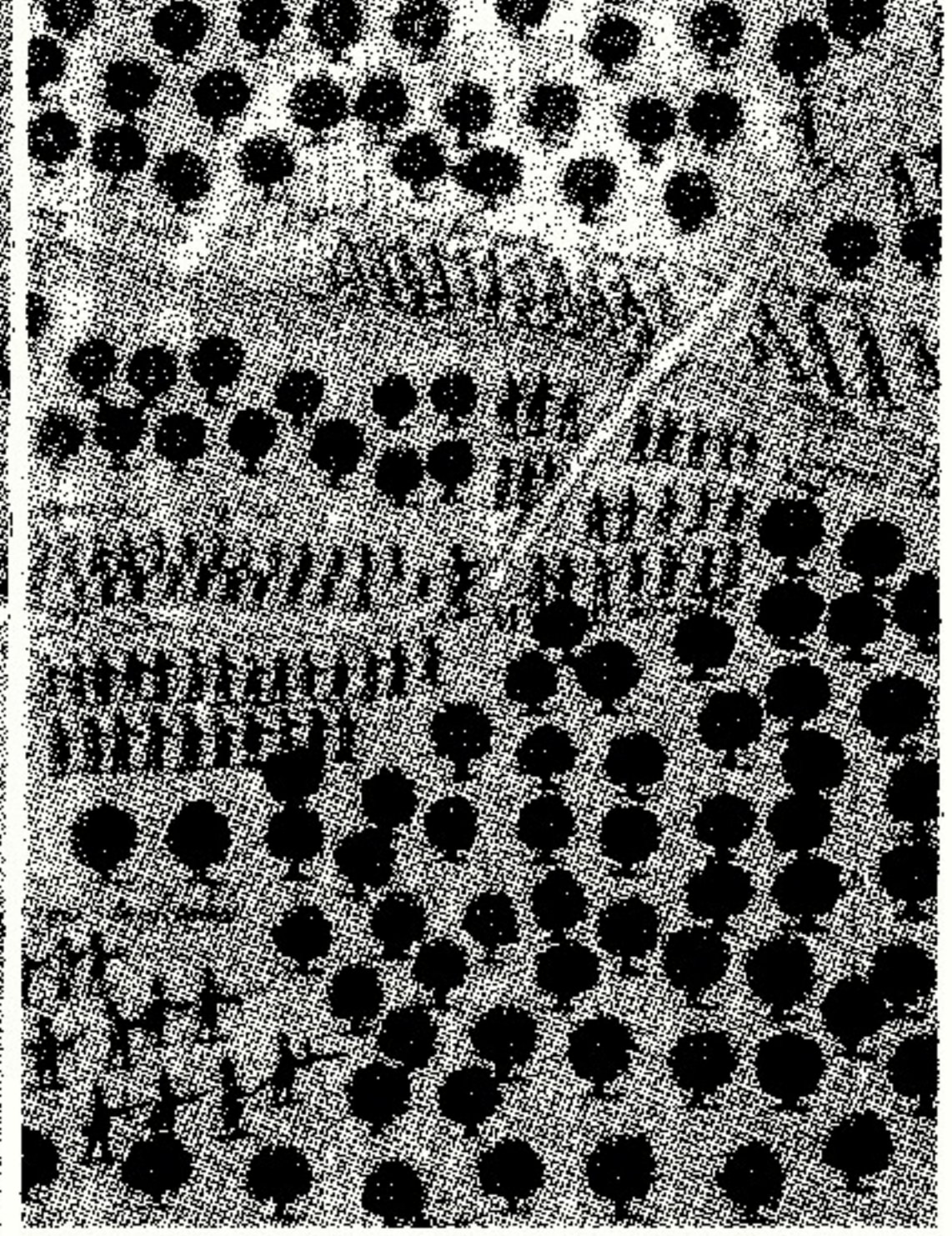
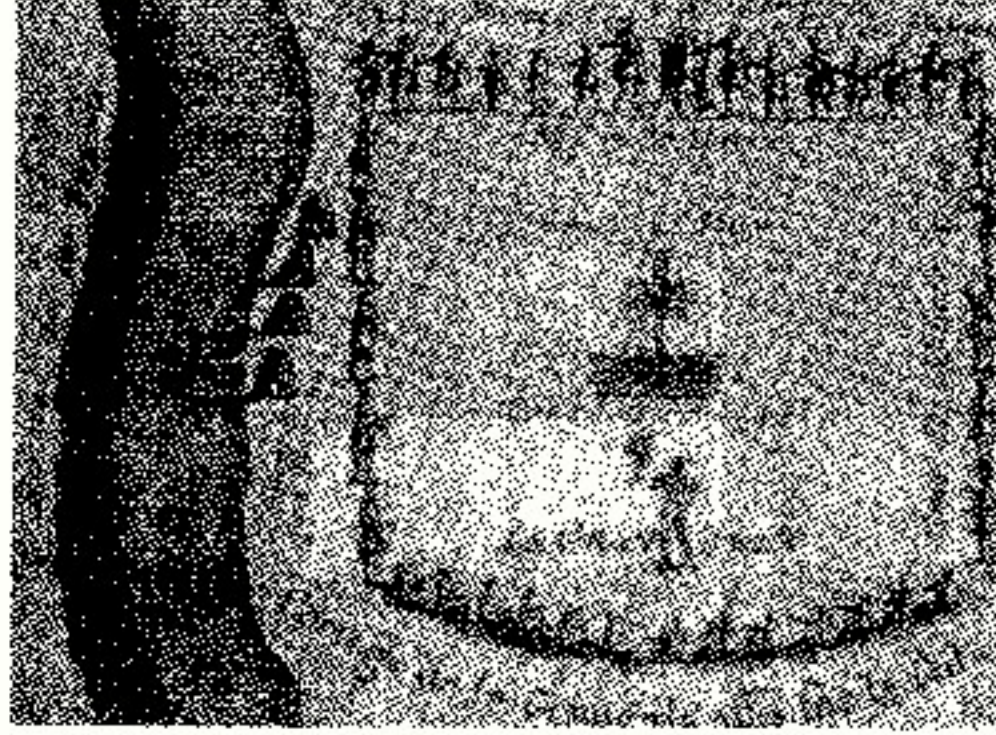
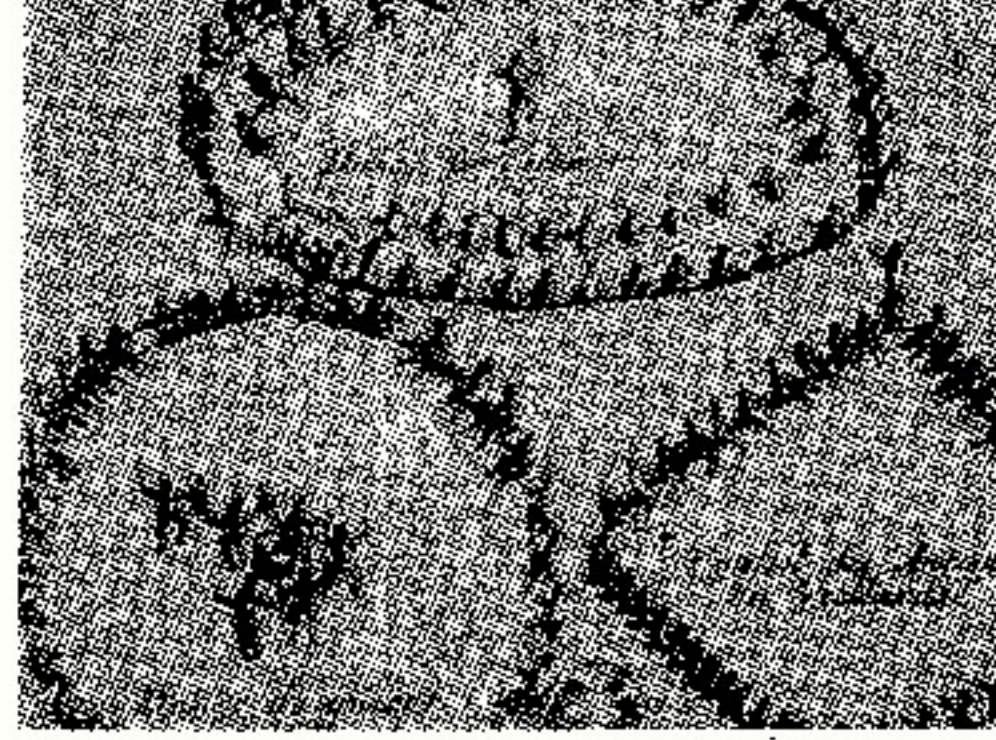
Yeni İngiltere, Amerika'daki en eski ya da yegâne İngiliz yerleşimi değildi. Aksine, İngilizler güneydeki Virginia'ya, Plymouhtan çok daha önce, 1607'de ayak basmışlardı. Ancak göçü örgütleyen Virginia Şirketi, Plumouth Şirketi ya da Massachusetts Körfezi Şirketi gibi dini kuruluşlardan çok farklı güdülerle, doğrudan doğruya kâr amacıyla kurulmuştu. Şirketi yaratmak için kapitalist bir pazar ekonomisinin bütün mekanizmalarından yararlanmış, basılan ilanlar İngiltere'nin en küçük kasabalarında bile sokaklara meydanlara yapıştırılmış, hatta 1621'de yasaklanana kadar büyük piyangolar düzenlenmişti. Bu yollarla 1609'a varıldığında 659 kişinin hisse senedi satın alarak şirkete ortak olması sağlanabilmişti.

1515'te İspanyollar tarafından kurulan Havana limanı, kolonileştirme döneminin anahtar bölgelerinden biriydi. Şehir, 1538'de Fransızların, Yedi-yıl Savaşları sırasında da İngilizlerin saldırısına uğradı, İspanyol gücünün çöküşü sırasında önemli bir yeri olan 1762 işgali, İngilizlerin Kuzey Amerika'daki egemenliklerini kesinleştirmelerine ve kıtada Fransızlarla yalnız kalmalarına yol açtı. Havana'yı ele geçiren İngilizler, Florida'nın İspanyollar tarafından kendilerine terk edilmesini karşılığında şehirden çekilmeyi kabul ettiler. Ancak İngilizlerin kısa süren egemenliği adadaki toplumsal ve ticari düzeni birçok açıdan dönüştürdüğünden, Havana İspanyol egemenliği altına yeniden girdiğinde uluslararası ticaret bakımından farklı bir konum kazanmıştı. Çok geçmeden, İngilizlerin, Fransızların, İspanyolların ve daha birçok ülkeden denizcinin, tüccarın, korsanın ve din adamının "serbest pazar"ına dönüşen Havana, İspanyol egemenliğinden kurtuluşunu büyük ölçüde bu duruma borçluymuştu. Hatta, 1762'de Havana limanını ele geçirmek üzere saçıran İngiliz donanmasının kuşatılmasını resmi görülüyor.

1534'de Kanada'nın Fransız Kaptan Cartier tarafından keşfi Avrupalılar ile Amerika yerlilerinin ilk teması oldu. Kaptan ülkenin anık Fransız kralına ait olduğunu bildirdiğinde Kanada yerlilerinden İrokwva ve Mohawklar bu ilhakin nedenlerini ve ne anlama geldiğini anlamayan birçok kabileden farklı bir tutum içine girdiler. Adları "toplamaçı" anlamına gelen, yani göçebe İrokwalar kendilerini "büyük çadırın adamları" olarak adlandırıyor ve Huron ile Algonkin kabileleri üzerinde bazı "emperyalist" emeller besliyorlardı. Beş kabileden oluşan İrokwva konfederasyonunun nüfusunun 40 bin dolaylarında olduğu tahmin ediliyor. Amaçları bütün kabile ve klanları tek bir anasoylu (matrimoniyal) yasa altında birleştirmekti. İngiliz ve Fransızlar/n gelişiyle bu yönde karşılıklı önemli bir rakip bulan İrokwvalar Kanada'nın tümüyle kolonize edilmesine kadar tam 200 yıl savaştılar. İngilizler ve Fransızlar Kuzey Amerika kolonileri uğruna savaşırlarken, yerlileri birbirlerine karşı ateş/i silahlar ve içki vererek kandırabileceklerini zannediyorlardı. Onların düşüncesine göre, avcılık şartlarını çok kolaylaştıracak olan bir tek tüfeğin verilmesi bile böyle bir ittifak anlaşmasının yapılması için yeterliydi. Bu arada, yerlilere alkol ve silah satışı "kolonileştirme politikası" açısından en iyi çözüm olarak düşünen hükümet otoritesiyle Amerika'ya misyonerlik için göç eden papazlar arasında sürekli çatışmalar çıkıyordu.

İrokwaların 200 yıl boyunca bağımsızlıklarını kaybetmemelerinin en önemli nedenlerinden birisi, diplomasi alanındaki başarılarıydı. Fransız Kaptan Cartier, yerlilerin harp ve diplomasi sanatından hiç de uzak olmadıklarını ve "her an bir hinlik düşüneceklerini" yazmaktaydı. Barış ve savaşın, silah ve pazarlığın alternatif siyaset yöntemleri olduğunu çok iyi bilen yerlilerin "geleneksel ve barış zamanlarındaki bekleme" gönderme yapan andı bu tavrı en açık biçimde ortaya koymaktadır: "Kardeşlerimiz kemikleri hâlâ toprağın üzerinde; kanlanmış yatakları hâlâ temizlenmedi. Ruhları bizi çağırıyor; onları yatıştırmak gerek. Gidelim ve onları katledenleri parçalayalım..." 1684'de Fransız vali La Barre, İrokwalarla baş edebilmek için onların diplomasi ve siyaset adetlerine uymanın yolunu seçti. Önce saldırılarla karşılıklı rehin alınıyor, sonra oturulup pazarlık yapılıyordu. Herşey İrokwva protokolüne uygun bir şekilde cereyan etmekteydi. Vali Frontenac, 1673'de Colbert'e yazdığı bir mektupta "Derilerinin rengi, elbiseleri farklı olmakla birlikte", törenlerde birlikte dans etmek zorunda kaldığı bu "vahşiler" i n Venedik'in kurnaz politikacılarıyla boy ölçüşebileceklerini bildiriyordu. Pazarlığa, diplomatik temasa gelen İrokwva elçilerinin yanında hemen her zaman, aslında gelecek için yetiştirilen "elçi çırakları" olan ve genellikle dilenci kılığına sokulan gençler de bulunurdu. Bu gençler böylelikle siyasi retorik sanatını düşmanlara fark ettirmeden öğreniyorlardı. La Barre'in anlatışına göre "ağız laf yapan" bir elçi, "bana kulak verin... Ben size ülkenin tümünün dileğini ve düşüncesini iletiyorum. Bütün bu bölgelerin, bütün uluslarıyla barış anlaşması yapmaya geliyorum; ondan sonra topraklar çok güzel olacak, nehirler artık dalgalı olmayacak, herkes korkusuzca yolculuk edebilecek" teklifinde bulunmuştu. Beyazların da katıldığı yerli rondolarında çoğu zaman siyasi bir araç olarak kullanılan şarkılar söyleniyordu: "Elveda savaş / Elveda balta / Şimdiye kadar biz deliydik / Ancak artık kardeş olacağız / Evet gerçekten kardeş olacağız... Büyük barışın günü bugün / Elveda savaş / Elveda silahlar." Çok geçmeden İrokwaların saldırısı yeniden başlıyordu. Yanda sol üstte, 17. yüzyılda "savaş dansı" yapan İrokwvalar, altta Fransızlarla pazarlık yapan kabile şefi Grangula, sağda Fransızlarla İrokwvalar arasındaki bir savaş.

Kuruluşu gibi Virginia'nın yönetim tarzı da New England'inkinden farklıydı. Gerçi ilk giden kafilenin yanına, adet olduğu üzere, içinde İngiltere'nin yasalarına aykırı yasalar yapmamak kaydıyla koloniyi demokratik bir tarzda yönetmek üzere tayin edilen koloni konseyinin isimlerinin yazılı bulunduğu mühür bir kutu verilmişti ama kutunun neredeyse açılmasıyla başlayan çatışmalar öyle boyutlara varmıştı ki, iki yıl sonra koloniyeye "çıkan uygunsuzlukları ıslah edip düzeltmesine yetecek genişlikte ayrıcalık ve yetki"yle donatılmış bir vali atandı. Virginia, siyasi yönden olduğu kadar iktisadi yönden de İngiltere'ye New England'dan daha bağımlıydı. Daha koloninin ilk yıllarında, 1612'de arazi ve iklimin bütün ekimine elverişli olduğu keşfedilmişti. 1614'te İngiltere'ye ilk kez bütün ihraç edildi. 1617'ye varıldığında ihracat 18 tona ulaşmış, bütün kolonyal dönem boyunca Güney'in iktisadi hayatına damgasını vuracak kurumlaşmanın temelleri atılmıştı. Virginia Şirketi'nin yöneticileri *Society of Particular Adventurers for Traffique with Virginia* (Virginia ile Ticaret için bazı Maceraperestlerin Derneği) adlı bir alt-şirket kurarak, koloninin başkenti Jamestown'da bir mağaza açtılar. Bu mağaza çiftçilerin tütününü ile birlikte, siparişlerini de bir listesini alıyor; tütünü İngiltere'de sattıktan sonra malın geliriyle çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılıyordu. Kış mevsiminde ise çiftçiler, hasada karşı borçlanarak mağazadan alım yapıyorlardı.

Tüketici olarak çiftçilerin alımlar üzerindeki kontrollerini asgarîye indiren bu sistem, çoğunlukla İngiltere'de yaşayan tüccarların muazzam servetler biriktirmesini sağlıyordu. Örneğin bağımsızlık öncesinde Lord Fairfax'ın yeni dünyadaki topraklarının tamamı 2 milyon dönümü geçmişti. Virginia nüfusunun sınıfsal kompozisyonu da, daha başlangıçtan beri New England'inkinden farklıydı, Şirket'in ilk yıllardan başlayarak en büyük şikayeti, koloniyeye gönderecek yeterince "saygın" insan bulamamaktı. Daha başlangıçtan beri Şirket'in Virginia'ya cezbedebildikleri arasında toplumun "döküntü"leri çoğunluğu oluşturuyordu. İlk yıllarda gidenlerin karşılaştığı güçlükler, yarısından çoğunun açlık ya da hastalıktan ölmesi, saygıdeğer yurttaşların ilgisini daha da azaltmıştı. 1617'de Middlesex hapisanesinden ilk suçlular kafilesi Virginia'ya yollandı. Ertesi yıl Şirket, Londra belediyesini yüz yoksul çocuğu Virginia'ya yollamaya ikna etti. Bu bağış ertesi yıl tekrarlandı. Londra örneğini başka şehirler izlemekte gecikmedi.

Kuşkusuz, mahkûmlara, zorla yollanan çocuklara, yol parasını hizmet yükümlülüğüne girerek ödeyen yoksullara (*indentured servants*), mülk sahibi yurttaşlara tanınan haklar tanınmıyordu. 1618'de kolonide o zamana kadar uygulanmış olan ortak mülkiyet düzeni kaldırıldı ve koloniyeye ailesi ve hizmetkârları ile göçecek herkese 20 dönüm toprak verileceği ilan edildi (ortak mülkiyet düzeninde herkes 1.5 dönüm toprağı işliyordu). Ayrıca aynı miktarda toprak bundan böyle hisse senedi alacak herkese de verilecekti. Böylelikle İngiltere'deki hissedarlar, kendi topraklarını işleyecek olan, hizmet yükümlülüğü altına girmiş yoksulların emeğinden yararlanma imkânına kavuşmuş oluyorlardı.

İrkçiliğin ideolojik egemenliğine karşın, kölelikle bu yoksulların hizmet yükümlülüğü arasındaki ayrım pratikte çoğu zaman anlamsızlaşıyordu. Örneğin 28 Mart 1771 tarihli *Virginia Gazetesi*'nde şöyle bir ilan yer almıştı: "Erkek, kadın ve oğlan olmak üzere, aşağı yukarı yüz hizmetkâr taşıyan Justitia gemisi, Leedstown'dan yeni geldi... Satışlar Nisan'ın 2'sindeki Salı günü başlayacak."

1676'da Virginia ve hatta belki de Amerika tarihinin ilk büyük toplumsal ayaklanmasına öncülük edenler, bu yoksul beyazlar oldu. Daha 1663'te hizmetkârlar genel bir ayaklanmanın başını çekmek üzere bir gizli örgüt kurmuşlar, ancak içlerinden birinin ihbarı üzerine yakalanmışlardı. 1676'da ise Nathaniel Bacon önderliğindeki ayaklanma yüzyılım Kızılderililerle girilen en büyük savaşın sonuçlanmasının ardından patlak verdi. Savaş sırasında verilen kayıpların büyüklüğü, eyalet yönetimini yerlilerle ilk kez toptan soykırımdan farklı bir politikanın imkânlarını araştırmaya yöneltmişti. Bu ılımlı politika eyalet merkezindeki büyük bütün ekiciler tarafından desteklenirken, sınır boyunda yaşayan küçük toprak sahiplerinin toprak taleplerini karşılamıyordu. Eyalet yönetimi sözkonusu beyazların taleplerine tamamen duyarsız değildi. 1676'da valilik tarafından istişari olarak hizmet görmek kaydıyla atanan Şehirlier Konseyi yeniden savaş ilan ettiyse de, işbirliği yapan ya da beyazların müttefiki olan yerlileri savaşın dışında tutması çiftçilere yeterli gelmedi. Konsey'in üyelerinden biri olan 29 yaşındaki Bacon'un kendi başına gayri resmî milisler örgütlemesi üzerine, vali tarafından asi ilan edildi ve ayaklanma başlamış oldu. Bacon'un yayınladığı ve yerlileri olduğu kadar büyük toprak sahiplerini de hedef alan ve valiyi koyduğu adil olmayan vergilerden, kunduz ticareti üzerinde bir tekelin sürmesine imkân vermesinden ötürü eleştiren "Halk Bildirgesi", yalnızca küçük çiftçiler değil hizmet yükümlülüğü altındaki beyazlar ve zenci köleler arasında da geniş yankı buldu. İngiliz Devrimi'nin anısı hâlâ tazeyi; asiler "düzleme"den (leveling) bahsediyorlardı. Ayaklanmanın ulaştığı boyutlar İngiltere'den bin asker gönderilmesini gerektirdi.

Ancak popüler niteliğine karşın, Bacon'un sonbaharda hastalıktan ölmesinden sonra ordusu dağıldı. Ordudan kalan 400 kişilik zenci ve beyazlardan oluşan grup da, bağışlanacakları ve özgürlüklerinin iade edileceği vaadi üzerine teslim oldu. 23 tanesi asıldı; hizmetkârlar ve köleler sahiplerine iade edildi.

Ayaklanma, yoksul beyazların protestolarını ifade etmek için başvurdukları tek biçim değildi. Kimi zaman hizmetkârlar ırkdaşlarının baskısından yerlilerin arasına kaçarak kurtulmayı yeğliyorlardı. Bir Fransız yazar şu gözlemi yapmıştı: "Toplumsal ilişkilerinde, bizim övünebileceğimiz herhangi bir şeyden çok daha bağlayıcı bir yön olmalı; çünkü binlerce Avrupalı kızıl derili oldu; ama kendi tercihiyle Avrupalı olmayı seçen tek bir yerli örneği bile yok."

Güney'de otokratik bir tarzda yönetilen ve geçimini bütün ticaretinden sağlayan tek eyalet Virginia değildi. II. Charles, 1660'da İngiliz tahtına döndükten sonra taraftarlarına geniş toprak bağışlarında bulunmuştu. Bu bağışlardan Güney ve Kuzey Carolina kolonileri doğdu. Ünlü İngiliz filozof ve siyasal düşünürü John Locke tarafından hazırlanan anayasaları, 40 adet feodal baron tarafından sürdürülen bir egemenlik biçimi öngörüyordu.

Kuzey Amerika'ya yerleşen yegâne Avrupalılar İngilizler değildi. Hollandalılar daha 1614'te Hudson nehri'nin ağzında bir kale ve ticaret merkezi kurmuşlardı. 1623'te ise Manhattan adası üzerinde Yeni Amsterdam adı altında bir şehir kurdular. Ancak konumundan ötürü Yeni Amsterdam'daki Hollandalılar sürekli olarak hem kuzeydeki New England eyaletleri ile hem güneydeki Virginia ile toprak ve egemenlik konusunda ihtilafa düşüyorlardı. Bu ihtilaflar 1664'te Yeni Amsterdam'ın İngilizler tarafından fethedilmesi ile nihai bir çözüme kavuştu.

Kuşkusuz 1664'ten sonra yalnız Hollandalılar değil, Almanlar, İskoçlar ve İrlandalılar da Yeni Dünya'ya gelmeye devam etti. Ama artık Kuzey Amerika'da İngilizlerden başka yalnızca merkezi kuzeyde, bugünkü Kanada sınırları içinde olan Fransızlar'ın egemenliği kalmıştı.

13 Mayıs 1783'te New York yakınında bir "ordu merkezinde", General Washington'un önünde geçit resmi yapan Bağımsızlık Savaşı subaylarının arasında Fransa'ya dönmüş olan Lafayette bulunmuyordu ama, gelecekte Cincinnati Cemiyeti adını alan derneği kuracak olan Prusya/ı general Baron von Steuben (sarıda), davanın Avrupa'nın dışı olduğunu temsil edecek biçimde hazır bulunuyordu Baron von Steuben'in Bağımsızlık Savaşı ordularına önemli katkıları olmuştu: "Aydınlanmış despot" II. Friedrich'in "bilimsel" yöntemlerle donatılmış ordusunun savaş teknikleri uyarınca birliklerin düzenlenmesinin başında bulunmuş, Amerikan ordularının düzenli birlikler halinde örgütlenmesinde büyük emeği geçmişti. Baron von Steuben ve delegasyonu, Washington tarafından kabul edilmişlerinde, "Büyük İskanya'nın egemenliğinden Tanrı'nın inayetiyle kurtulmuş ve bağımsızlıklarını kazanmış Kuzey kolonilerinin" uğrunda mücadele vermiş Amerikan ordusu subaylarının, "Roma'nın kahramanlarından Lucius Quintus Cincinnatus'un (sarıda) karakterine besledikleri ortak hayranlık doğrultusunda", Cincinnati Cemiyeti'nin üyeleri olarak "adlandırılmak istediklerini" beyan ettiler, Von Steuben tarafından kaleme alınmış cemiyet tüzüğü "onur" ve "özgürlük" kavramlarının içine geçtiği Ortaya şövalyelik düzenlerini andıran bir metindi. Washington'un Kongre adına Cincinnati Cemiyeti'nin tüzüğünü imzalarken kafasında büyük bir ihtimalle, İngiltere karşısında Kongre ordularının kazandığı zaferin ardından, Büyük Britanya ile savaşın bitirildiği ortamda gelecek için neler yapılabileceği konusunda tedirginlik veren düşünceler vardı. Washington'a göre, bir başkomutanın, yani kendisinin hükmü altına konulmuş bulunan demokratik hakların yeniden tümüyle Kongre'ye verilmesi, savaş sırasında Kongrenin değişik kolonilerden gelen üyelerinin çoğu zaman "birlikte yoksun" ve "demokrasiye tehlikeye sokan" davranışlar içine girebilmeleri yüzünden yeni kurulacak Amerikan Devleti'nin birliğini tehdit edebilecek sonuçlara yol açabilirdi. Washington'un tüzüklerini kabul ettiği Cincinnatiler, Avrupalı gelecekteki, soya bağlı bir "subay soyluluğu" sınıfını çoğu zaman "cumhuriyetçi" ilkelerle tehlikeli bir biçimde çelişebilecek bir tarzda Amerika'ya sokmaktaydılar. Gerçekten, kuruluşundan bir süre sonra Cincinnati Cemiyeti Amerikan idaresi içinde Mount Vernon aracılığıyla önemli bir güç oluşturdu, Ancak derneğin Avrupa'daki kanadı gücünü zamanla arttırmıştı. Lafayette ve Ségur'un önderliğinde "Fransa'nın Amerikan kolonilerinden biri olduğu" ve Fransız soylularının da "Bağımsızlık Savaşı'nın kahraman subayları" ile Amerika'da ve Fransa'da eşit muamele görmeleri" doğrultusunda bir hareket oluşturulmuş, XVI. Louis'e bu karar imzalatılmıştı. Fransız Cincinnati Cemiyeti Kongresi 7 Ocak 1784'te Paris'te toplandı. Kurucuları arasında Fransız Mareşali Rochambeau, dernek başkanı seçilen Comte d'Estaing, Comte de Saint-Simon ve Comte de Ségur de bulunuyordu. Fransız soyluları, Amerika Bağımsızlık Savaşı'na verdikleri emeklerinin karşılığını almak isterlerken, cumhuriyetçilik ilkelerini bu uğurda tehlikeye sokuyorlardı. Amerika, "soyluluğun altın çağının" ütopya ülkesi haline getiriliyordu. Askerî ve aristokratik ilkeler üzerinde duran Cincinnati düzeninin yasası hem Amerika'da hem de Fransa'da eşitlikçilik ve cumhuriyetçilik taraftarlarının yoğun eleştirilerine hedef olmaktaydı. Mirabeau, Considérations sur l'ordre de Cincinnatus (Cincinnati Teşkilatı Üzerine Düşünceler) adlı broşüründe derneğin Amerika'ya ve cumhuriyete zarar vermesini sert bir biçimde eleştiriyordu. Buna karşın dernek üyelerine asil darbe, Fransız Devrimi sırasında geldi. Başkan D'Estaing birçok üyeye birlikte 1792'de idam edildi. Soyluluk geleneğini Amerika'da yaşatmaya çalışan Cincinnatiler Karşı Devrim ve Restorasyon döneminde de Amerikan cumhuriyetçi davasının "üyesi" niteliğini taşımak istemeyen XVI. Louis'den pek yüz bulamadılar. Derneğin son "gerçek" üyesi Théodore de Lameth 1854'te öldü. Buna karşın, yine soydan geçen üyelik sistemiyle dernek hâlâ yaşamaktadır.

İngilizlerin aksine Fransızların kolonileri kendi kendilerini besleyebilen yerleşim kolonileri değildi. 18. yüzyılın ortasına varıldığında nüfusu 100 bin civarında olan Fransızların başlıca faaliyeti, kunduz ve kürk ticaretiydi. Hem ticaretin gerekleri hem de göçmenlerin sayısının artmaması ve dolayısıyla toprağa ihtiyaç duymamaları, Fransızların yerlilerle, genel olarak, daha dostane bir ilişki kurmalarını mümkün kılıyordu.

İngiliz kolonileri 18. yüzyılın ortasına kadar hem birbirleriyle hem de Fransızlarla asgari ölçekte ilişki kurarak varlıklarını sürdürdüler. Ancak 18. yüzyılın ortasında kolonilerin nüfusu artık 3 milyon civarına ulaşmıştı; toprak yetmiyordu. Bu ise batıya doğru genişleme ve dolayısıyla hem Fransızlarla hem de yerlilerle çatışma anlamına geliyordu. 1754-63 yılları arasında süren Avrupa'daki adıyla 7 Yıl Amerika'daki adıyla Fransız ve Kızılderili Savaşları, kolonileri çeşitli bakımlardan bağımsızlığa hazırlayan en önemli etmenlerden biri oldu. Daha savaş başlamadan önce, 1754'te o zamana kadar faaliyetlerini koordine etme geleneklerine sahip olmayan koloni temsilcileri, Kral'ın atadığı valiler tarafından ortak bir kongreye çağrıldı. Böylelikle kolonilerin birliği fikrinin temelleri atılmış oluyordu. Benjamin Franklin bu kongre dolayısıyla, gazetesinde 13 parçaya bölünmüş bir yılın resminin altında "Ya Birleşme Ya Ölüm" sloganını bastı.

Temsil ve Vergi

Savaş kolonileri Amerika Birleşik Devletleri'ne hazırlanmasına, yalnızca birlik fikirlerinin tartışılması için elverişli bir ortam hazırlayarak ya da askerî yeteneklerini geliştirerek katkıda bulunmadı. Bağımsızlık Savaşı'nın patlak vermesine yol açacak ihtilafın tohumları da Fransız ve Kızılderili Savaşları sırasında atıldı. Dama pulu vergilerinin ilk kez önerildiği 1756 yılından, koloni sakinlerinin o zamana kadar saygılı davranmaya azamî özen gösterdikleri yasaları ilk kez ihlal ettikleri 1773 yılındaki "Boston Çay Partisi"ne kadar, İngiliz Kralı ve Parlamentosu ile Amerikan kolonileri arasında son derecede genel ilkelerin, son derecede özgül ve teknik ayrıntılar üzerinden tartışıldığı bir süreç yaşandı.

1756'da Massachussets, New York, Virginia ve Maryland valileri bir dama pulu vergisi önerirken, içtenlikle inandıkları son derecede genel bir ilkeden hareket ediyorlardı: Koloniler, kendi topraklarında sürdürülmekte olan savaşın finansmanına katkıda bulunmalıydılar. Genel ilke Londra'da kabul görmekle birlikte, aradaki iletişim kopukluğuna karşın, daha bu dönemde, böylesi bir önlemin tepki doğuracağı sezilebiliyordu. 1756'da bir şey yapılmadı; ancak 1761'de savaşın masraflarını karşılayabilmek üzere, uzun zamandır kadükleşmiş olan ve kolonileri yalnızca İngiliz gemileri aracılığıyla ticarete zorlayan Donanma Yasaları yeniden uygulanmaya başladı. Bu amaç için başvurulan yöntem, herkesin evinin, kaçak mallar bulunup bulunmadığını tesbit etmek üzere, günün ya da gecenin herhangi bir saatinde aranmasına imkân veren genel bir kararnameydi.

Bu kararnamenin yol açtığı tepkiyi, gelecekteki bağımsızlık savaşlarının önderleri, İngiliz Devrimleri'nin ilkelerine başvurarak ifade ettiler: "Böylesi bir iktidarı uygulamaya çalışmanın bedelini, İngiltere'nin krallarından biri kellesiyle, diğeri tahtıyla ödedi." Söz konusu önderlerin arasında avukatlar, Benjamin Franklin gibi gazete yöneticileri ve tüccarlar hatırı sayılır bir yer

Tarihte "Boston Çay Partisi" diye anılan olay, yalnızca kolonilerin açıkça isyankâr bir tavır almakta olduklarının ilk işareti olması bakımından değil, bağımsızlık talebinin asıl sözcülerinin sınıfsal niteliklerine tuttuğu ışık bakımından da son derecede önemli bir olaydır. 1770'lerin başında bütün kolonilerin İngiliz Parlamentosu ve Kralı'na karşı ortak tavır almaşına yol açan dolaylı vergiler sorunu, yatışmış görünüyordu, Devlet bütçesine katkısı son derecede sınırlı (yaklaşık 300 sterlin kadar) olduğu halde, yalnızca çay üzerindeki gümrük vergisi, ilke gereği, korunmuştu. Koloniler de, yine ilke gereği, bu çayı ithal etmiyor, kolonilerin yalnızca İngiliz gemileri aracılığıyla dış ticaret yapabileceği yolundaki, büyük ölçüde kadükleşmiş Donanma Yasaları'nı ihlal ederek çaylarını Hollanda'dan alıyorlardı. 1773'te yeni Kral II. George'un da etkisiyle, gümrük vergisinin miktarının düşürülerek, İngiliz çayının Hollanda çayından daha ucuz olması sağlandı ve ilk parti ucuz çay sonbaharda kolonilere doğru hareket etti. Bağımsızlık savaşlarının önderleri de, ucuz çay kolonilere girdiği takdirde boykotun sürdürülemediğinin farkındaydılar; ilk tepkileri gemilerin varacağı dört limandaki, gemileri boşaltmaya nezaret etmekle sorumlu bütün memurları görevlerinden istifa etmeye davet etmek oldu. Boston dışındaki limanlarda bu çağrı olumlu karşılandı. Bunun üzerine Boston'un yanı sıra Massachussets eyaletindeki dört kasabanın daha Yazışma Demekleri toplanarak, hiçbir durumda çayın karaya çıkarılmasına izin verilmemesi kararı aldılar. 28 Kasım'da ilk geminin varması üzerine Samuel Adams önderliğindeki dernekler ertesi gün Boston'da beşbin kişinin katıldığı bir toplantı düzenlediler. Bu toplantıda alınan kararlar uygulanca, ritim sürekli olarak silahlı 25 kişi tarafından korunmaya başladı. Gümrük memurlarının çayı, sırf depolamak için doklara boşaltılması önerisi reddedildi. Daha sonra geminin kaptanı ile, yetkililerle bir anlaşmaya varılmadığı takdirde yükünü boşaltmadan İngiltere'ye dönmesi konusunda bir anlaşmaya varıldı. Ancak, herhangi bir gemi yükünü ilk 209 gün içinde boşaltmadığı takdirde, kolonideki kraliyet valisinin temsilcilerinin yükü gerekirse zorla boşaltmak konusunda yetki ve sorumlulukları vardı. Dahası, geminin limandan çıkabilmek için de kraliyet valisinden izin alması gerekiyordu. 20 gün tamamlandığında vali bu izni vermedi. 16 Aralık sabahı ritimde 7 bin kişi bekliyordu. Hareketin önderlerinden birinin "Kimbilir çay tuzlu suyla nasıl karşılar?" sorusu büyük bir alkış tufanı ile karşılandı. Oysa plan çok daha önceden Boston Gazetesi'nin iç odalarında Samuel Adams ve arkadaşları tarafından hazırlandı. Akşam saat 5'te hava karardıktan sonra mumlarla aydınlatılmış bir kilisede toplanan kalabalık, valiye yapılan son başvurunun yanıtını beklemeye başladı. Hava tamamen karardıktan bir sonra valinin red cevabı geldi. Adams ayağa kalkarak "Bu toplantının ülkeyi kurtarmak için yapabileceği bir şey artık kaimdi" dedi. Parolanın verilmesi üzerine Mohawk yerlileri kılığında girmiş 50 kadar adam, geminin demirlemiş olduğu doka giderek 42 sandıktaki çayı denize boşalttılar. Koloni/er ilk kez yasaları ihlal etmişlerdi; böylelikle iç savaş başlamış oluyordu. Yanda sözkonusu olayın savaştan sonra resmedilmiş bir görüntüsü.

tutuyordu. Amerikan politikasına 200 yıl boyunca damgasını vuracak olan "lobi" kurumunu yaratan bu insanların ayırdedici özelliği, hatırı sayılır servetlerine karşın kolonilerin egemen sınıflarını İngiltere'dekilere bağlayan patronaj ilişkilerinden dışlanmış olmalarıydı. Diğer yandan bu seçkinlerle zanaatkar ve yoksul işçilerin aynı tavernalara devam etmesi, sözkonusu kesimler mensuplarının seçkinlerin örgütlediği itfaiye birliklerinde hizmet veriyor olması gibi faktörler, yerel hemşehrilik bağlarının sınıfsal karşıtlıkların önüne geçmesine katkıda bulunuyordu. Bu yerel ilişkiler, Bağımsızlık Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasını mümkün kılacak ittifakın mayasını oluşturdu.

Kuşkusuz, bu ittifak birdenbire ve sorunsuz bir şekilde kurulmadı. İlk kez 1756'da sözkonusu edilen damga pulu vergisi 1765'te yürürlüğe kondu. Boston'da o yaz isyana önderlik eden, avukatlar ve gazete yöneticileri değil bir kunduracı oldu. Üstelik ayaklanan kitlenin hedefi yalnızca Thomas Hutchinson gibi "işbirlikçi" tüccarlar değil, genel olarak servetti. İngiliz memurlar yazdıkları raporlarda hareketi "zenginle yoksul arasındaki farkı ortadan kaldırmayı hedefleyen bir düzleme (levelling) hareketi" olarak tarif ediyorlardı.

Ancak İngilizler'in kendi politikaları bu tür sınıfsal hareketlerin ulusal ve bağımsızlıkçı bir karakter edinmesine katkıda bulunan faktörlerden biri oldu. 1754-1763 arasında savaşın giderlerini kolonilerin kendilerine karşılatmak perspektifi çok fazla başarılı olmamıştı. Bu koşullarda yeni bir savaşın tekrarından ürken ve savaş sırasında yerlilerin Fransızlar'a vermiş olduğu desteği hesaba katan Londra yönetimi Ohio Irmağı batısındaki toprakları yerlilere bırakan bir anlaşma imzaladı. Oysa böylesi bir anlaşma, kendi yol açtıkları toplumsal çelişkiyi, hoşnutsuzları Batı'ya ihraç ederek çözen egemen sınıfların olduğu kadar, içinde bulunduğu sömürü ve tahakküm açısından kurtulmanın tek yolunu Batı'da küçük bir parsel edinmede bulan beyaz mülksüzlerin de temel yönelimleri ile çelişki halindeydi.

1766-1771 arasında North Carolina eyaleti, kendilerini "düzenleyiciler" (Regulators) diye adlandıran yoksul beyaz çiftçilerin ayaklanmaları ile çalkalandı. Hareket ancak Mayıs 1771'de birkaç topa sahip disiplinli bir ordunun operasyonu ile bastırılabilir, önderlerden altısı asıldı. Aynı yıl New York eyaletinde ayaklanan kiracı çiftçiler yöre şerifini tutukladı; ayaklanmayı bastırmak için serferber edilen milis, yerel seçkinlerin kaymak tabakasından oluşuyordu. Ancak temsilî kurumların daha eski bir tarihe sahip olduğu New England eyaletlerinde, seçkinlerin sömürülenlerin taleplerini içeren bir siyasal perspektif formüle edebilmeleri daha kolay oldu. Daha 1764'te, damga pulu vergisi henüz bir öneriyken, Boston'da Samuel Adams önderliğinde toplanan bir Şehir Meclisi'nde Bağımsızlık Savaşı'nı kitleleri peşine sürükleyebilecek, bir halkın ancak kendi seçtiği temsilciler tarafından vergilendirilebileceği ilkesini ifade eden "Temsil yoksa vergi de yok" (No taxation without representation) sloganı formüle edilmişti bile.

"İnsanlığı İlgilendiren Olayların Akışı İçinde..."

Hukuki belgelerde damga pullarının kullanılmaması, gönderilen damga pullarının yakılması gibi tepkiler sayesinde koloniler 1766'nın başında damga pulu vergisinin kaldırılmasını sağladılar. Ancak bu Britanya'nın "temsilcisz vergilendirme olmaz" ilkesini kabul ettiği, anlamına gelmediğinden, süren hukukî ve politik savaşta kazanılan geçici bir mevziden ibaret oldu. 1767'de İngiliz Parlamentosu bu kez gümrük vergilerine başvurmayı denedi. Bunun üzerine yine Massachussets'ten başlayarak bütün kolonilerde *Yazışma Dernekleri* ile *Özgürlük Oğulları* ve *Özgürlük Kızları* adlı örgütler kuruldu. Sözkonusu örgütlerin en önemli faaliyeti, gümrük vergisine tâbî malların ithalatına ve kullanımına karşı geniş çaplı bir boykot düzenlemek oldu. Ancak yoksul kitlenin kontrolden çıkması tehlikesi, bütün önderlerin ortak kaygulanandan biri olmaya devam ediyordu. ABD'nin ikinci başkanı olarak görev yapacak olan John Adams, "Bu katran ve tüy cezalan, bu küstah ve kaba kalabalıkların kişisel dertleri, çözmek ya da şahsi önyargı ve tutkulan tatmin etmek için ev basmaları derhal durdurulmalı" diyordu.

Sözkonusu gayri-resmî örgütlerin varlığı, İngiliz yönetimi için yeni bir sorun oluşturuyordu. Açıkça Parlamento'nun kararlarına karşı çıkmak üzere kuruldukları ölçüde, yönetim tarafından yasa-dışı olarak yorumlanıyor ve yasaklanmaya çalışılıyorlardı; ancak Amerikalı avukatlar ise herhangi bir yasaklamanın İngiliz yurttaşlarının geleneksel olan diledikleri zaman toplantı yapma özgürlüklerinin bir ihlali olacağını söylüyorlardı.

Ancak 1768'de yönetimin Boston'a 2 bin asker yollamasıyla ve üstelik askerlerin kışlada değil şehirde konuşlandırılması ile kısa sürede hukuki tartışmanın sınırlarına ulaşıldı. Süren boykot zaten şehirdeki işsizliğin artmasına yol açıyordu; askerler de kendi zaten düşük olan ücretlerini arttırmak için mevcut işler için yerli işçiler ile rekabet ediyorlardı. 1770 başında önce New York'ta denizciler kendi işlerini alan askerlere karşı ayaklandılar, 5 Mart'ta Boston'da bir iplik imalathanesinin önünde, yine John Adams'ın deyişiyle "serseri oğlanlardan, zencilerden, melezlerden, İrlandalı hırtlardan, Üyabanî katarancılardan oluşan bir kitle" ile askerler karşı karşıya geldi ve askerler ateş açtı ve altı kişi öldü. Ölenlerin cenazesine 16 bin kişilik Boston nüfusunun yaklaşık 10 bininin katılması üzerine, Parlamento son tavizini verdi ve askerler geri çekildi.

Ancak 1773'de Parlamento'nun İngiltere'den ithal edilen çayı, gümrük vergisini kaldırmadan kaçak olarak ithal edilen diğer çaylardan daha ucuz hale getirmesi üzerine Massachussets'teki

Amerikalıların keşfi ve "Dünya dışı" bir yaşam biçimiyle karşılaşmak, Avrupa hümanizminin oldukça erken bir dönemde kendi toplumsal koşullarını düşünmesi doğrultusunda bir itki oluşturmuştu. 1596'da José de Acosta adlı bir İspanyol Cizvitinin Sevilla'da yayınladığı "Historia natural y moral de las Indias" (Hintlilerin Doğal ve Ahlakî Hikayesi) adlı kitap, zengin etnolojik verilerle çevrelenmiş ekzotik bir anlatıyı Avrupa'ya taşıyor, Avrupa'ya getirilen ya da Afrika'dan toplanarak Amerika madenlerinde ve plantasyonlarında köle olarak çalıştırılmak üzere götürülen Afrika ve Amerika yerlilerinin arasında bir "soylu vahşi" imgesinin bulunuşu da, büyük ölçüde İngiliz ve Fransız kolonyalistlerinin bir eseri olmuştu. *Debe'nin* sonradan İngiliz "vülgar" iktisatçıların bir kanıtıma aracı olarak kullandıkları Robinson Crusoe ve kölesi "Cuma" kurgusunun ardında yatan pürten çerçeve, buna karşın her türlü "ekzotizm" ve romantik "soylu vahşi" imgeleminden yoksundu. İki büyük dönüşüm, 17. yüzyıl sonrasında "soylu vahşi"yi siyasal düşüncenin kurucu bir teması haline dönüştürmüştür. Bunlardan birisi salt Avrupa, hatta Fransa kökenli bir gelişme olan "soyluluğun klasik biçiminin çözülmeye başlaması; ikincisi ise iktisadî düşüncenin doğuşuydu. Kartezyen (Descartes'çi) analitik düşüncenin toplumun, zenginliklerinin üzerinde yeni yeni düşünülmeyle başlayan meta mübadelesinin temellerine yönelmesiyle her derde deva kanıtıma araçlarına ihtiyaç duyulmaya başlandı. R. P. Lafiteau'nun "Moeurs des sauvages américains comparées aux mœurs des premiers temps" (Amerikan vahşilerinin eski çağ adetleriyle karşılaştırılması sunumu) adlı, zengin verilerle desteklenmiş eserinin yayınlamasıyla "soylu vahşi

Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın başta gelen önderlerinden Benjamin Franklin, bir devlet adamı olduğu kadar bir bilim adamı olarak da ün yapmıştı. Yukarıdaki resim onun özellikle elektrik üzerindeki çalışmalarını ön plana çıkarıyor. Ancak tipik bir Sanayi Devrimi mucidi olan Benjamin Franklin'in yegâne icadı paratoner değildi. Kendi gündelik ihtiyaçlarını karşılamak üzere açık ocak ve şöminelere kıyasla daha fazla ısı verecek bir soba ve modern gözlüklerin atasını icad etmişti. Gündelik ihtiyaçlarına ve hayatına yaklaşımında benimsediği analitik tavrıyla olduğu kadar, toplumsal hayata ve işe yaklaşımıyla da Benjamin Franklin modern burjuvazinin çok yönlü bir temsilcisi niteliğindedir. Max Weber, kapitalizmin gelişmesi ile protestan ahlakı arasında bir ilişki kuran ünlü hipotezini formüle ederken, Benjamin Franklin'in ölümünden sonra yayınlanan Otobiyografi'sinden geniş ölçüde yararlanmıştı. Servetini gençliğinde Pennsylvania eyaletinin para basma işini üstlenerek elde eden Franklin'in yayınladığı Pennsylvania Gazette kolonilerde yayınlanan en iyi gazete olarak ün kazandı. Daha sonra posta müdürlüğü ile başlayan resmî görevleri sırasında bir itfaiye bölüğünün ve bir sigorta şirketinin kurulmasına önayak oldu. Bağımsızlık Savaşları'na katkısı ise büyük ölçüde diplomatik oldu. 1757'de kolonilerin görüşlerini aksettirmek üzere Londra'ya yollandı. 1775'te silahlı mücadelenin başlamasından bir ay öncesine kadar burada fiilen bir büyükelçi olarak görev yaptı. Hemen ertesi yıl da Benjamin Franklin bu kez kolonilerle Fransa arasındaki ittifak anlaşmasını sağlamak üzere Paris'e yollandı ve 1785'e, Bağımsızlık Savaşı'nın sona ermesinden iki yıl sonrasında kadar orada kaldı.

keşfedildi." Kitap "vahşilerin" soylu katına yükseltmelerine öncülük değilse bile vesile oluşturacak niteliklere sahipti. Montesquieu'nün Les Lettres Persanes (İran Mektupları)'nda ve Rousseau'nun salt romantizm adına değil, toplumsal çözümlemesinin en doğal araçlarından biri olarak kullanacağı soylu vahşilik büyük ölçüde bu eserin ve benzerlerinin "felsefi yansımaları"ydılar. Kitabın büyük yeniliği, ne kültürel göreceliği alkışlaması, ne de Avrupa kültürünün ve toplumunun eleştirisini hedeflemesiydi; Lafiteau yalnızca Avrupa'nın Rönesans'tan beri kendi siyasal sistemini sorgularken karşılaşmak zorunda kaldığı bir "kökeni", yani Antik Yunan dünyasının ahlaki ve kültürel sistemini yerlilerinkine karşılaştırmakta, hatta çakıştırmaktaydı. Herodotos ve Thukydides'in anlatılarında yer bulan "anasoyluluk" ve "doğaya yakınlık" nosyonlarını "yeniden kavramak" amacıyla Avrupa toplumlarının kendileri için öngördükleri tarihsel süreçten ilk temas anında dışlanmış bulunan Amerikan kültürlerini düşünsel alanına yeniden dahil ediyor, hatta eski Yunan yazarlarından bazılarının, "kendî kökenlerini" de "barbarlarda" bulmuş olduklarına göndermeler yapıyordu. Çok geçmeden, "soylu vahşi" imgesinin yalnızca Rousseau'nun eserlerindeki başat öneme değil, halk arasında da yaygınlıkla benimsenen bir inanışa yol açtığını görüyoruz. Soylu vahşilik, bir yandan özgürlük ve doğaya yakınlık gibi Aydınlanma imgelerinin sınırlarının çizilmesinde, öte yandan artık olaylara dayalı olarak kalmayan ve 19. yüzyıldaki evrimcilikle hegemonyasını kuran tarihselcilik geleneğini bir başlangıç noktası olarak değilse bile en azından bir düşünsel araç olarak belirlemişti.

Yazışma Dernekleri nihai adımı atarak koloninin başkenti ve limanı Boston'a gelen çayı denize döktü. Böylelikle muhalefet, büyük ölçüde sembolik olan bir eylemle de olsa, o ana kadar gözetmiş olduğu yasal sınırları aşmış oluyordu. Yönetim geniş çaplı bir sıkıyönetim ilan edince, bütün kolonilerdeki Yazışma Dernekleri 1774'te İngiliz parlamentosu tarafından tanınmayan bir "Kıta Kongresi" toplanmasını örgütlediler. Diğer yandan 1774-75 kışı boyunca New England'da milisler talim yapmayı sürdürdü ve 1775 yazında Massachusetts'te milislerle "kırmızı ceketli" İngiliz ordusu çatışınca, diğer eyaletlerden gönüllü milisler çatışmaya katılmakta gecikmedi. Bağımsızlık Savaşı kıta ölçeğinde başlamıştı.

Bu koşullarda Kıta Kongresi'nin karşısındaki en önemli sorun disiplinsiz milislerin düzenli bir ordu halinde örgütlenmesiydi. Başkomutanlık görevi Amerika'nın en zengin adamı olarak tanınan ve Fransız Kızılderili Savaşları'ndaki başarıları ile ün yapmış George Washington'a verildi. Diğer yandan bir Bağımsızlık Bildirgesi kaleme almak üzere başkanlığını Thomas Jefferson'un yaptığı bir komite seçildi. 4 Temmuz 1776'da Kongre tarafından kabul edilen Bildirge aynı ay içerisinde Boston'da Şehir Meclisi'nin balkonundan halka okundu: "Aşağıdaki gerçekler, bizim için doğrulukları kanıt gerektirmeyecek kadar açıktır: Bütün insanlar eşit yaratılmışlardır; Yaradan'ları tarafından bağışlanmış, belli bazı vazgeçilmez haklara sahiptirler; hayat, özgürlük ve mutluluk arayışı hakları da bunların arasındadır; bu hakları güvence altına almak için insanlar kendi aralarında yönetimler kurarlar; bu yönetimler gerçek güçlerini yönetilenlerin nzasından alır." Bu ilkeleri içeren Bildirge'nin okunmasından dört gün sonra Boston Yazışma Derneği şehir halkını askere alınmak üzere şehir meydanında toplanmaya çağırdı. Toplantıda askerlik yükümlülüğünün evrensel olmadığı, zenginlerin para karşılığında kendi yerlerine askerlik yapacak birini tutabilecekleri anlaşılınca, bütün Bağımsızlık Savaşı'na eşlik edecek olan asker ayaklanmalarından ilki patlak verdi. Ayaklanan halk "Zorbalık, kimden gelirse gelsin zorbalıktır" diye bağırıyordu.